

**AYNI AMAÇTA "ÜÇÜ BİRARADA":
6292 + 6306 + 6360 = ?**

Merhaba;

Bilmem ayırında mısınız; 2000'li yıllar iyiden iyiye "bol yasalı hukuksuz" bir dönem oldu çıktı. Baksanıza, her türlü akıl dışı düzenleme ve uygulama çoğu kez yasal dayanaklara kavuşturularak yapılıyor. Öyle ki, özellikle şu "torba yasalı" yasama düzeniyle, "Egemenlik Milletindir" ilkesi neredeyse "Egemenlik AKP'nindir!" biçimine dönüştürüldü. Anlaşılan siyasal iktidar, artık, başta hukuksuzluk olmak üzere her alanda "ustalaştı." Böylesi bir dönemde, yapılan hukuksal düzenlemelerin yerindeliliğinin ya da uygunluğunun tartışılması da, deyim yerindeyse "abesle iştigal" sayılır oldu. Baksanıza, Anayasayı anayasalıktan çıkarma aşamasını geçti, şimdilerde de kafasına göre bir Anayasa hazırlayabiliyor. Dahası, hiçbir sorumluluğu olmayan bir kişi başbakanı bir başka emirkuluyula, benzetme yerindeyse "araba lastiği değiştirircesine" değiştirebiliyor. Üstelik, bu süreci, Ulusal Bayram kutlamalarını gölgede bırakacak biçimde gülünç bir demokrasi gösterisine dönüştürebiliyor. AKePe'nin "olağanüstü kongre" dedikleri şu toplanmaya, toplanmanın kitle iletişim araçlarında yerleş biçimine bakar mısınız; gülünç mü, üzünçlü mü; ne diyeceğimi bilemedim doğrusu. Böyleyken; o kişinin gerçekten de "ustalıkla" oluşturduğu yapay mı yapay gündemin peşinde "köşelerinden" çıkamayan çok bilmiş "köşeci yazarlar" ile bilgi ve deneyim birikimlerini ikincil önemde tartışmalarda tüketen ve adı bir zamanlar "demokratik kitle örgütleri" olan kuruluşlar geçmişteki görkemli bir mayıslarını bile unutup arkasokaklarda kutlamalar yapmayı içlerine sindirenler, deyim yerindeyse, "kumda oyanamay" yeğleyebiliyor. Ben öfkelenmeyeyim de kim öfkelenisin !

***

İyi ama tüm bunlara, "...Sessiz Tartışmalar"ın başında neden değindim ki? İnanın, tam olarak ben de bilmiyorum; bir öfkenin dışı vurumu sanırım; hoşgörür ve bağışlırsınız umarım. Ama bildiğim bir şey var: Kamuoyu bu türden saçmalıklarla oyalanırken, yaşamsal önemde düzenleme ve uygulamaların kolaylıkla gözlerden kaçırılabilir; ayırtına varıldığığında ise çoğu kez "Atı alan Üsküdar'ı geçmiş" oluyor. Sözgelimi; 2011 yılında "bir gece ansızın" çıkarılan 35 Kanun Hükmünde Kararnameyle, yanı sıra, izleyen yıllarda yapılan çok sayıda hukuksal ve kurumsal düzenlemeyle özellikle kamusal nitelikli arazilerin mülkiyeti, kullanımı ile yönetiminde keyfi uygulamaların ne denli kolaylaştırıldığıını anımsıyor musunuz? Ben anımsıyorum; anımsadıkça da siyasal iktidarın nasıl bu denli gözükara davranabildiğine daha çok şaşırıyorum; neden şaşırıyordsam artık !

Bu "...Sessiz Tartışmalar"da sözünü ettiğim nitelikteki hukuksal düzenlemelerin yalnızca üçünü birlikte ele alıp tartışmaya çalışacağım ; üç yasanın amaçları büyük ölçüde ortak çünkü. Böylece "tek ağaca bakıp ormanı görememek" durumuna düşmeyeceğimi umuyorum.

Yücel ÇAĞLAR

**Dostum, Yoldaşım, Sevgili Arkadaşım
İlter Ertuğrul'a esenlik dilekleriyle...**

GİRİŞ

Bilindiği gibi, çoğu durumda ekonomik, toplumsal ve kültürel değişme ve gelişmeler arasında nedensellik ilişkisi vardır. Kimi alanlarda ve dönemlerde doğrudan, kimilerindeyse dolaylı olan bu ilişkilerin tarihsel ve bütünsel yaklaşımlarla sorgulanması ve tartışılması yönetsel bir zorunluluktur. Ne var ki, 2000'li yıllarda, bu zorunluluk da çoğunlukla yerine getirilmez

* 2014 yılında konunun tüm boyutlarıyla tartışılacağı bir yayın hazırlamak isteyen bir gönüllü kuruluş benden de katkı istemişti, sağolsunlar. Ben de yaptığım çalışmayı "Bir Gerçek Üç Yasa" başlığıyla sunmuştum. Bu yayının bugüne değin gerçekleşmedi ne yazık ki; bana da herhangi bir bilgi verilmedi. Derneğin bir yöneticisine sorduğumda yakın bir dönemde gündemlerinde olmadığını belirtince "Yazık olmasın, bu ortamda paylaşımaya açayım bari; belki birisinin işine yarar." diye düşündüm. İncelemede, geçen süre içinde edinebildiğim yeni bilgi ve verilerin gerektirdiği kimi güncellemeler ve düzenlemeler yaptım

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

olmuş; söz konusu dönüşümlerin hem alan (sektör, toplumsal sınıf ve katmanlar, bölge/yöre, ölçek vb) hem de tarihsel olarak tekil, ağırlıklı da sorun odaklı yaklaşımlarla irdelenmesi ve tartışılması giderek yaygınlaşmıştır. Bu nedenle de, deyim yerindeyse, "tek ağacı görmekten ormanı görememe" durumlarına düşülmesi, çoğu kez kaçınılmaz olmuştur. Oysa söz konusu zorunluluk gerektiğinde yerine getirilebildiğinde, gündeme gelen/getirilen yaşamsal önemde dönüşümlerin temelleri doğru kavranabilecek, yol açabileceği gelişmeler öngörülebilir, dolayısıyla, çok daha gerçekçi önermeler geliştirilebilir, üretken tartışmalar yapılabilecektir. Bu "...Sessiz Tartışmalar"da, 2012 yılında çıkarılan, yanı sıra;

- ✓ bir yıl içinde dört kez değiştirilen 6292 sayılı **Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun**,
- ✓ iki kez değiştirilen, 6 ile 9, sonra da 3. maddeleri Anayasa Mahkemesi tarafından iki kez iptal edilen 6306 sayılı **Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun** ile
- ✓ üç kez değiştirilen, Geçici 1. Maddesinin 27. fıkrası Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 6360 sayılı **On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu**'nu

böylesi bir yaklaşımla ele alıp tartışmaya çalışılacağım*. Bakalım anlamlı bulacak mısınız?

BİR GERÇEK...

Ülkemizde de devletin, hemen her dönemde ekonomik, toplumsal ve kültürel dönüşümleri gerçekleştirme, en azından yönlendirme çabası içinde olduğu biliyorsunuz. Bu nedenle, devletin gerekli gördükleri doğrultuda dönüştürülmesi, hemen hemen tüm siyasal iktidarların önde gelen hedeflerinden birisi olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında "ülkenin kalkındırılması", "milletin refahının artırılması", "çağdaş uygarlık düzeyine ulaşılması" vb söylem ve yaklaşımlarla sürdürülen bu doğrultudaki çabalar, izleyen dönemlerde, açıktan ya da üstü örtük olarak egemen sınıf ve katmanların beklentileri doğrultusunda biçimlendirilmiş ve gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte; hem kapitalist sermaye birikimine yeni alanların açılması hem de kamu yönetiminin bu doğrultuda "yeniden yapılandırılması" önde gelen bir amaç olmuştur. 1980'den sonra, başka ülkelerdeki değişme ve gelişmelere koşut olarak ülkemizde de giderek yeni boyutlar kazanan bu süreç, 2000'li yıllarda, her alanda kurumsallaştırılıp yaygınlaştırılmıştır. Siyasal iktidarların bu doğrultudaki temel yönelimlerinden birisi de, çoğunluğu öteden beri kamunun mülkiyetinde, yönetiminde ya da gözetiminde bulunan "doğal" süreçler, ortamlar ile varlıkların çeşitli yollarla metalaştırılıp ticarileştirilmesi olmuştur. Öyle ki, özellikle AKePe iktidarı döneminde, ülkemizdeki "doğal" süreç, ortam ve varlıkların çeşitliliğinin sağladığı birikim olanakları görülmüş; ilgili hukuksal düzenlemeler ve kamu yönetimi gerekli görüldüğü biçimde yeniden düzenlenerek bu doğrultuda akla gelmedik uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bir yandan sahip olduğu siyasal gücün boyutları bir yandan da karşıt olması beklenen toplumsal sınıf katmanların içinde bulunduğu yetersizlikler, ise AKePe iktidarının bu olanakları sınırsızca kullanabilmesini büyük ölçüde kolaylaştırmıştır. Sözcüleri; Türkiye ekonomisinin 2003-2007 döneminde % 7,3, 2008-2015 döneminde ise % 3,8 oranında "sanayileşmesiz" ve de "işlendirmesiz" büyüebilmesi, dünyadaki sermaye hareketlerindeki canlılığın, ucuz emek bolluğunun yanı sıra başta "doğal" süreçler, ortamlar ile varlıklar olmak üzere kamusal birikimlerin satış, kiralama vb biçimde gerçekleştirilebilmiştir. Bu noktada, Türkiye İstatistik Kurumu'nun "İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sabit Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla, 1998 Sabit Fiyatlarıyla) verilerine göre 2002=100 olmak üzere 2015 yılında Ülke toplamı 181 iken;

* Tartışma konusu üç yasanın Nisan 2012-Nisan 2016 döneminde toplam dokuz değişikliğe, Anayasa Mahkemesi'nin üç kez iptaline konu olması, bence siyasal iktidarın hukuksal düzenleme alanında ne denli "ustalaştığını" değil ama ne denli gözü kara olduğunu açıklıkla ortaya koyuyor bence. Bu arada, tartışma konusu üç yasayı bundan sonra yalnızca sayılarıyla anacağımı da belirteyim

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

✓ madencilik	135,
✓ inşaat	192,
✓ konaklama	142

olmuştur. Bilindiği gibi, bu sektörlerdeki yatırımların temel girdilerinden birisi, bir anlamda da "olmazsa olmaz" arazidir. Sözün gelişi, ülkemiz yeni araziler "keşfetmediğine" (ya da ele geçirmediğine ☺) göre bu arazilerin çoğunluğunu "orman" sayılan yerler ile otlak olarak kullanılan araziler başta olmak üzere kamu arazilerinin oluşturduğu; bunun da ancak "uygun" hukuksal düzenlemeler yapılarak sağlanabileceği açıktır. Başka bir söyleyişle; söz konusu süreç, özellikle, kimileri ilgili yazında kısaca "*devlet malları*" olarak anılan varlıkların, olası getirileri ve götürüleri hemen hemen hiçbir düzlemde gerektiğince sorgulanmadan özelleştirilmesi, kamu yönetiminin bu doğrultuda dönüştürülmesiyle büyük ölçüde kolaylaştırılmıştır. 2000'li yıllarda bu doğrultuda, örneğin;

- ✓ 2872 sayılı **Çevre Kanunu**,
- ✓ 2873 sayılı **Millî Parklar Kanunu**
- ✓ 2634 sayılı **Turizmi Teşvik Kanunu**
- ✓ 3194 sayılı **İmar Kanunu**,
- ✓ 3213 sayılı **Maden Kanunu**
- ✓ 3402 sayılı **Kadastro Kanunu**
- ✓ 4070 Sayılı **Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun**,
- ✓ 4122 sayılı **Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu**,
- ✓ 4342 Sayılı **Mera Kanunu**
- ✓ 4708 sayılı **Yapı Denetimi Hakkında Kanunu**
- ✓ 5403 Sayılı **Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu**,
- ✓ 6098 sayılı **Borçlar Kanunu**,
- ✓ 6831 sayılı **Orman Kanunu**
- ✓ 5346 sayılı **Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun**

vb yasalar ile ilgili yönetmelikler bir çok kez değiştirilerek "gerektiğince" düzenlenmiştir. Ek olarak; 2011 yılında, hazırlık sürecinde kamuoyuna hiçbir bilgi verilmeden, yöntemi gereği TBMM'de de tartışılmadan, deyim yerindeyse "bir gece ansızın" çıkarılan 35 kanun hükmünde kararnameyle (KHK) toplam 214 yasa ile 60 KHK'da değişiklik yapılarak kamu yönetimi de "uygun" duruma getirilmiştir.

Çizelge 1'de ayrıntılı olarak görebileceğiniz gibi; Ocak 2016 tarihine değin, yalnızca Hazine mülkiyeti olarak tescil edilen 3,8 milyon taşınmazın toplam genişliğinin 24 milyon hektar olduğunu göz önünde bulundurursanız siyasal iktidarın "mirasyedi" örneği satabileceği varlıkların boyutlarını daha kolay kavrayabilirsiniz:

Çizelge 1: Tapuya Tescil Edilmiş Hazine Taşınmazları

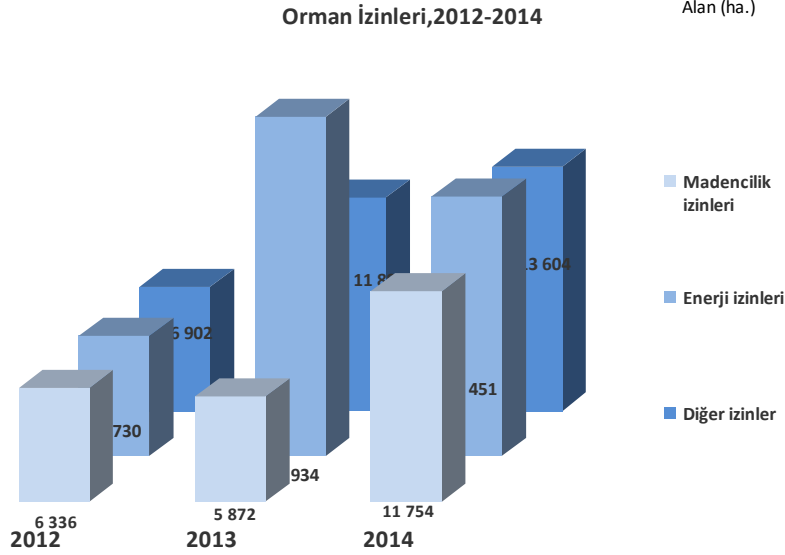
Taşınmazın Cinsi	Sayı	(%)	Hazine Yüzölçümü (Hektar)	(%)
Arazi	945.708	24,9	3.182.410,4	13,2
Arsa	466.014	12,3	455.818,1	1,9
Bağ-Bahçe	237.101	6,3	114.720,9	0,5
Bina	172.648	4,6	72.848,7	0,3
Boşluk	1.832	0,0	8.225,4	0,0
Kıyı ve Dolgu Alanları	607	0,0	556,4	0,0
Maden ve Ocak Alanları	1.174	0,0	11.272,4	0,0
Orman	443.590	11,7	17.890.970,4	74,3
Orta Malları	91.835	2,4	490.287,1	2,0
Su ve Su Ürünü Alanları	54.866	1,4	52.464,9	0,2
Tarihi ve Kültürel Alanlar	4.059	0,1	9.120,9	0,0
Tarla	1.371.547	36,2	1.734.055,2	7,2
Diğerleri	918	0,0	45.064,1	0,2
GENEL TOPLAM	3.791.899	100,0	24.067.814,9	100,0

Kaynak: Milli Emlak Genel Müdürlüğü;

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

(<http://www.milliemlak.gov.tr/Sayfalar/kurumsal-bilgiler/istatistiksel-bilgiler/tasinmaz-cins-dagilimi>; Erişim 20 Mayıs 2016))

Dile kolay; tam 24 milyon hektar; başka bir söyleyişle, ülkemiz yüzeyinin yaklaşık üçtebiri ! Haydi, devlet mülkiyeti güvencesindeki (!) "orman" sayılan yerleri hesaba katmayalım; 7 milyon hektar; az mı? Becerilerinden birisi de her türden kamusal varlığı istediği kişi ve kuruluşlara, istediği koşullarla satmak, kiralamak, devretmek olan; ekonomik alanda "denize düşüp yılan sarılma" durumundaki bir siyasal iktidar için ne denli büyük bir olanak, düşünebiliyor musunuz? Düşünmenize belki bir katkısı olur; Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) "Ormancılık İstatistikleri"nden yalnızca 2012-2014 dönemine ilişkin bir görüntü aktarıyorum:

Kaynak: <http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx>

Öte yandan; bu bağlamda siyasal iktidarın bir de 6292 sayılı yasayla Anayasanın 169 ve 170. maddelerine karşın herkese satmaya çabaladığı ünlü "İkiBe arazilerinin" anımsanmasayalım:

Çizelge 2: "İkiBe Arazilerinin" Konumlarına ve Kullanım Biçimlerine Dağılımı

"İkiBe Arazilerinin" Konumu ve Kullanım Biçimleri		Genişlik	
		Hektar	%
1) Yerleşim Yeri	Köy	7 035	1,5
	Belde	8 514	1,8
	İlçe	6 624	1,4
	TOPLAM	22 173	4,7
2) Tarım Alanı	Sera	2 365	0,5
	Narenciye	8 041	1,7
	Zeytinlik, Fındıklık, Bağ, Bahçe	111 115	23,5
	Otlak, Yaylak Kışlak	35 419	7,5
	TOPLAM	156 940	33,2
3) Başka (Belirsiz)		294 309	62,2
GENEL TOPLAM		473 422	100,0

Kaynak: Halit Demir; "2/B -Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Araziler Sorunu Bu Arazilerle İlgili Olarak 27.Ocak.2009 Tarihinde Yürürlüğe Giren 5831 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Görüş ve Öneriler" konulu sunumu, 13 Mart 2009, TBMM. Ankara.

6292, 6306 ve 6360 sayılı yasalar işte böylesi bir dönemde, koşullarda çıkarılmış; yapılan düzenlemeler yeterli görülmemiş olacak ki, kısa süre içinde birçok kez değiştirilmiştir.

Sözlüm meclisten dışarı, hani derler ya; "köpeksiz köyde değneksiz dolaşmak"; tam da öyle işte (!)

ANIMSATMALAR...

Tartışma konusu üç yasanın getiri ve götürülerinin gerektiği gibi tartışılabilmesi için öncelikle "Devlet Malları" kavramını anımsanması yararlı olacaktır. Bu "...Sessiz Tartışmalar"da yapacağım tartışmaların temel kavramı, kısaca "*devletin malları*" kapsamında sayılan varlıklardır çünkü.

Bilindiği gibi "*devletin malları*", devletin; (i) kamu malları ve (ii) özel malları olarak ikiye ayrılıyor. "*Devletin kamu malları*", sözgelimi, 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 16. maddesinde üç kümede toplanmıştır¹:

(i) Sahipsiz Mallar: Doğal nitelikleri gereği özel mülkiyete elverişli olmayan, herkesin doğrudan yararlanmasına ve kullanılmasına açık bulunan, herhangi bir tahsis işlemine gerek duyulmayan mallardır. 3402 sayılı yasanın aynı maddesinin "C" bendinde, Türk Medeni Kanunu'nun 715. maddesinde, "*devletin hüküm ve tasarrufu altında*" sayılan bu mallar arasında; kayalar, tepeler, dağlar, bunlardan çıkan kaynaklar, tarıma elverişli olmayan sahipsiz yerler ile deniz, göl, nehir gibi genel sular sayılmaktadır*.

(ii) Orta Malları: Devlet ya da bir kamu tüzel kişisi tarafından herkesin yahut bir kısım halkın doğrudan yararlanmasına ve kullanımına tahsis edilen mallardır. 3402 sayılı yasanın 16. maddesinin "B" bendinde ise; mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi paralı veya parasız kamunun yararlanmasına tahsis edildiği veya kamunun öncesi bilinmeyen bir zamandan bu yana yararlandığı mallardır.

(iii) Hizmet Malları: 3402 sayılı yasanın 16. maddesinin "A" bendine göre; kamu hizmetlerinde kullanılan, bütçelerinde ayrılan ödenek ya da yardımlarla yapılan resmi binalar, tesisler, sözgelimi; hükümet, belediye, karakol ve okul binaları, köy odası, hastane ya da diğer sağlık tesisleri, kütüphane, kitaplık, namazgâh, cami, genel mezarlık, çeşme, kuyular, yunak ile kapanmış yollar, meydanlar, pazaryerleri, parklar ve bahçeler, boşluklar ve benzeri hizmet alanlarıdır.

Öte yandan; devlet tüzel kişiliği ile öteki kamu tüzel kişilerinin sahip oldukları malları kapsayan "*devletin özel malları*" ise, kamu kurum ve kuruluşlarının tamamının sahip oldukları, kamu hizmetlerinin görülmesinde doğrudan doğruya herhangi bir işlevi bulunmayan; halkın yararlanmasına özgülenmemiş olan, yalnızca sağladıkları gelir nedeniyle kamu yararı sağlayan; bir kamu hizmetine tahsis edilmemiş mallardır².

2000'li yıllarda gündeme gelen yönelim ve dönüştürümlerin göreceli olarak en kapsamlılarından birisi, "*devlet malları*" alanlarında gerçekleştirilmiştir. İlgili temel hukuksal düzenlemelerde son derece açık biçimde tanımlanmış olmasına, bu hukuksal tanımlarda herhangi bir değişiklik yapılmamasına karşın "*devlet malları*" kavramı üzerinde bir kargaşa, bulanıklılık yaratılması, anlayış ve uygulama birliğinin bozulması büyük ölçüde başarılabilmiştir.

* 1985 yılında çıkarılan **Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun Uygulama Şekli ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin** 9. maddesinde de; "*Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan taşınmaz mallar, herkesin istifadesine açık olan denizler, göller, nehirler, tarıma elverişli olmayan yerler, kayalar, tepeler ve dağlar gibi sahipsiz şeyler ile Devlet veya bir kamu hukuku tüzel kişisi tarafından umumun yahut bir kısım halkın yararlanmasına terk ve tahsis edilen umumi yollar, köprüler, parklar, meydanlar, meralar, yaylak ve kışlaklar gibi menfaati umuma ait olan taşınmaz mallardır.*" Aynı Yönetmeliğin 2011 yılında yeniden düzenlenen 5. maddesinde ise; "*3091 sayılı Kanuna göre özel kanun durumunda olan 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu, 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu ile diğer özel kanunlar kapsamına giren taşınmazlara tecavüz veya müdahalelerin olması halinde, ilgililerin başvurması ya da vali veya kaymakamın tecavüz veya müdahaleyi öğrenmeleri halinde 3091 sayılı Kanuna göre soruşturma yaptırarak tecavüz veya müdahale önlenmekle birlikte, ayrıca ilgili kanunlarına göre de gereği yapılmak üzere ait olduğu kamu kuruluşlarına bildirir.*" kuralına yer verilmiştir.

Tartışma konusu üç yasanın hedef alınan araziler, ağırlıkla devletin hem kamu hem de özel mallarıdır.

• Kamu yönetimi nereye?

Çok açık: AKePe'nin, daha doğrusu, "Anayasasız Başkanın" özel işliğine. "Devletin malları", adı üzerinde, devletin mülkiyeti, kullanımındaki mallar olunca kamu yönetiminin siyasal iktidarın "uygun" gördüğü biçimde dönüştürülmesi gerekecektir kuşkusuz. AKePe bu gereği de yerine getirmiştir. Ancak, "işte şuraya yazıyorum"; böyle giderse yaptıklarını da yeterli görmeyecek, yenilerini de aynı kolaylıkla gerçekleştirebilecektir.

Anımsanacağı gibi; ülkemizde 1960'lı yıllarda yoğun olarak tartışılan kamu yönetiminin "yeniden yapılandırılması" yaklaşımı, 2000'li yıllarda yeniden gündeme gelmiştir. Bu doğrultudaki girişimlerin somut sonucu, 2004 yılında 5227 sayılı **Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun**'un çıkarılması olmuştur. Ne var ki, yasa, o yılların Cumhurbaşkanı tarafından "yeniden görüşülmesi" için TBMM'ye gönderilmiş ancak bir daha da gündeme gelmemiştir. Gelmemiştir ama siyasal iktidarın "uygun" gördüğü düzenlemelerin çoğu tek tek gerçekleştirilmiştir. Sözgelimi; en son 6 Nisan 2011 tarihinde çıkarılan 6223 sayılı "**Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri İle Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu**"yla, gerçekte, kamu yönetiminin, köklü biçimde dönüştürülmesinin hukuksal çerçevesi oluşturulmuştur. Bildiğiniz gibi, bu yasanın 1. Maddesinin 1. fıkrasının "a" ve "b" bendleriyle;

"a) Kamu hizmetlerinin bakanlıklar arasındaki dağılımının yeniden belirlenerek;

- 1) Mevcut bakanlıkların birleştirilmesine veya kaldırılmasına, yeni bakanlıklar kurulmasına, anılan bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarıyla hiyerarşik ilişkilerine,*
- 2) Mevcut bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların bağlılık ve ilgilerinin yeniden belirlenmesine veya bunların mevcut, birleştirilen veya yeni kurulan bakanlıklar bünyesinde hizmet birimi olarak yeniden düzenlenmesine,*
- 3) Mevcut bakanlıklar ile birleştirilen veya yeni kurulan bakanlıkların görev, yetki, teşkilat ve kadrolarının düzenlenmesine, taşrada ve yurt dışında teşkilatlanma esaslarına,*

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurlar, işçiler, sözleşmeli personel ile diğer kamu görevlilerinin çalışmalarında etkinliği artırmak üzere, bunların atanma, nakil, görevlendirilme, seçilme, terfi, yükselme, görevden alınma ve emekliye sevk edilme usul ve esaslarına"

ilişkin konularda düzenlemelerde bulunmak üzere Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verilmiştir. Ardından, aynı yılın Kasım ayında, ilk adımda 35 KHK birden çıkarılarak kamu yönetimiyle doğrudan ve dolaylı olarak ilgili çok sayıda kurumsal ve hukuksal düzenlemede yaşamsal önemde değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerin çoğunluğu, kolaylıkla kestirilebileceği gibi, "doğal" süreç, ortam ve varlıkların, yanı sıra, kamu arazilerinin mülkiyeti, kullanımı ve yönetimiyle ilişkili olmuştur. Bu, rastlantısal bir durum değildir: Daha önce de belirtildiği gibi, AKePe iktidarı, çoğu kamu mülkiyetinde, yönetiminde ve gözetiminde olan "doğal" süreç ve varlıkların sermaye birikim sürecine katkısının daha da artırılmasının gerekli ve olanaklı, üstelik de göreceli olarak çok daha kolay gerçekleştirilebileceğini kavramıştır. Özellikle, 2011 yılında çıkarılan 644, 645 ve 648 sayılı KHK'lar ile 2012 yılında çıkarılan 6292, 6306 ile 6360 yasalar da bu bağlamda birbirleriyle ilişkilendirilerek tartışıldığında, çok daha anlamlı varlıklara ulaşılacaktır.

• "Doğal" süreç, ortam ve varlıkların yönetimi daha da keyfileştirilmiştir !

Daha önce belirttiğim gibi, ülkemizde "doğal" süreç, ortam ve varlıkların çoğu kamu mülkiyetinde ya da yönetiminde yahut gözetimindedir. Bu doğrultuda, 1982 Anayasasında bile çeşitli kurallara yer verilmiştir*. Ancak; Anayasa Mahkemesi'nin bu kurallara aykırı

* Örneğin; kıyılardan yararlanma (Madde 43), toprak mülkiyeti (Madde 44), tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek (Madde 45), kamulaştırma (Madde 46), çevrenin korunması (Madde 56), tabiat varlıklarının korunması (Madde 63), planlama (Madde 166),

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

düzenleme ve uygulamalar ile ilgili iptal kararlarına karşın, özellikle 2000'li yıllarda, kamu yönetiminin bu süreç ve varlık üzerindeki etkenliği büyük ölçüde zayıflatılmıştır. Bu süreçte, ağırlıkla arazi temelli hukuksal düzenlemelerde yapılan değişikliklerle, "doğal" süreç, ortam ve varlıkların ticarileştirilmesine, yanı sıra, özelleştirilmesine yeni boyutlar kazandırılmıştır. Örneğin; 3 Temmuz 2003 tarihinde çıkarılan 4916 sayılı **Çeşitli Kanunlarda ve Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**, bu sürece ivme kazandıran bir düzenleme işlevini görmüştür. 2001 yılında çıkarılan 4706 sayılı **Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**'un amacını "Hazineye ait taşınmazların daha kısa sürede ekonomiye kazandırılması" olarak değiştiren bu yasayla, çok sayıda yasada köklü değişiklik yapılmıştır. Örneğin; 4916 sayılı yasanın 21. maddesiyle, 1380 sayılı **Su Ürünleri Kanunu**'nun 4. maddesi;

"Hazinenin veya Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerdeki baraj, dalyan, voli yerleri, göller, havuzlar, nehirler ve nehir ağızlarındaki av yerleri ile deniz ve iç sularda belirlenmiş yerlerdeki su ürünleri üretim hakkı; öncelikle o yerde kurulan, üyeleri beş yıldan az olmamak üzere üretim bölgesinde ikamet eden, münhasıran su ürünü üretim ve pazarlaması ile iştigal eden kooperatif, kooperatif birliği veya köy birliklerine başta Çevre ve Orman Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca tespit edilecek esaslar dahilinde, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu esaslarına göre, gelirleri kendilerine ait olmak üzere il özel idarelerince kiraya verilir."

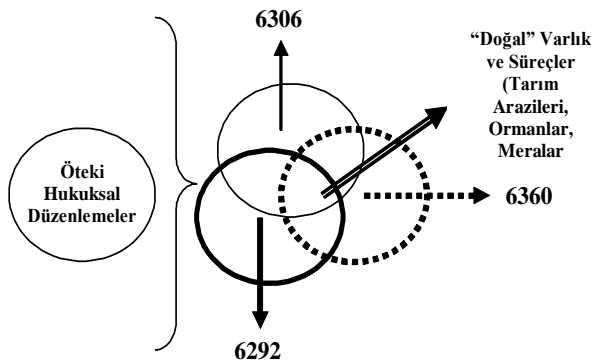
kuralına yer verilmiştir.

***

Kısacası; 2000'li yıllarda, niteliği (konumu, mülkiyeti, yapısı, üzerindeki varlıklar ve etkinlikler vb) ne olursa olsun, her türden "devlet malının" ticarileştirilmesine yönelik düzenleme ve uygulamalara öncelik verilmiş, ağırlık kazandırılmıştır. Örneklenen yasalarda ve ilgili kuruluşlarda yapılan düzenlemeler, temel amacı, sermaye birikim sürecine "yeni" alanlar ve kolaylıklar sunmak olan bu yönelimin henüz göreceli olarak el atılmamış alanları da kapsayacak biçimde genişletileceğini açıklıkla ortaya koyuyor bence.

Veeee O ÜÇ YASA...

Bildiğiniz gibi; 2000'li yıllarda, yukarıda belirtilen gerçeklikler temelinde birbirleriyle ilişkili çok sayıda hukuksal düzenleme yapılmıştır. İlginçtir; "torba yasa" söylemiyle birbirleriyle ilgisiz çok sayıda düzenlemenin sıkça sayılabilecek aralıkla yapılması, bir yandan yasama organının işlevini gerektiğince yerine getirilebilmesini güçleştirmiş bir yandan da kapsama alınan yasal düzenlemelerin en duyarlı kamuoyunda bile tartışılabilmesini olanaksızlaştırmıştır. Böylece gündeme getirilen yasa tasarılarına TBMM'de, özellikle iktidar milletvekillerinin önergeleriyle yeni boyutlar kazandırılması ise bu olanaksızlığı pekiştirmiştir. Ancak, bu bağlamda örnek alınacak 6292, 6306 ve 6360 sayılı yasalar, böyle bir süreçte görüşülmemiş; "günü geldiğinde" tek tek gündeme getirilmiş ve yürürlüğe konulmuştur. Böyle iken, yerel seçimler öncesinde çıkarılan 6360 sayılı yasa bir kenara koyulursa, bu yasaların getiri ve götürüleri de gerektiğince tartışılmamıştır.

Öte yandan; 2011 yılında, özellikle Gıda, Tarım ve Hayvancılık, Çevre ve Şehircilik, Orman ve Su İşleri ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıkları ile bağlı kuruluşların görevlerini, yetkilerini, örgütlenme biçimlerini düzenleyen yasa ve KHK'larla, "doğal" süreç ve varlıkların yönetimine de yeni boyutlar kazandırılmıştır. Yandaki çizgede de sergilendiği gibi; 6292, 6306 ve 6360 sayılı yasalarla bu üç bakanlığın

doğal servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi (Madde 168), ormanların korunması ve geliştirilmesi (Madde 169).

görev alanları, "doğal" ortam, varlık ve süreçlerin yönetimi alanında ortak bir amaç temelinde kesiştirilmiştir: Bu kesişimde; 6831 sayılı **Orman**, 4342 sayılı **Mera**, 5403 sayılı **Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı** yasaları, ağırlıklı, devletin mülkiyetinde ve/veya gözetiminde ve kullanımında olan "orman" sayılan yerler ile tarım arazilerinin ve meraların çoğunlukla amaç dışı kullanımlara açılması, bu doğrultuda özelleştirilmesi yoluyla sermaye birikim sürecine katkısının daha da kolaylaştırılması ve çeşitlendirilmesi, öncelikli hedef olmuştur. Öyle ki, bu hedefler, olumlanabilecek çağrışımlar yapan adlarına ve birinci maddelerinde açıklanan amaçlarına karşın, bu üç yasayla, söz konusu yasaların kimi maddeleri de değiştirilerek ya da yeni "Ek" yahut "Geçici" maddeler getirilerek büyük ölçüde gözlerden kaçırılabilmiştir

1. **6292 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun**

Göreceli olarak en duyarlı olduğu düşünülen kamuoyunda bile yanlış olarak "İkiBe Kanunu" olarak adlandırılan, çıkarıldıktan sonra çok kısa aralıkla üç kez değiştirilen 6292 sayılı yasayla, dört temel düzenleme yapılmıştır:

- ✓ 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesinin "B" bendi uyarınca, artık hukuksal olarak "orman" sayılmayan arazilerin "hak sahibi" sayılan herkese satılması.
- ✓ Yine 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesinin "A" bendi uyarınca "*Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerlerin*", Anayasanın 170. maddesine aykırı biçimde tüm "orman köylülerini" kapsayacak biçimde değerlendirilmesi.
- ✓ Hazinesinin mülkiyetindeki tarım arazilerinin "hak sahibi" sayılanlara satılması.
- ✓ 6831 sayılı Orman Kanunu'nda yapılan değişiklikler.

Kimi maddeleri, Anayasanın 169 ve 170. maddeleri ile Anayasa Mahkemesi'nin daha önce yapılan benzer düzenlemeler ile ilgili kararlarına da aykırı olan bu düzenlemelerin başlıcaları, aşağıda örneklendirilmiştir.

a) "İkiBe Arazilerinin" Satılması:

Tartışmalar, ilgili kamuoyunda bile daha çok "İkiBe Arazilerinin", kullanıcısı ("hak sahibi" ?) sayılan kişilere, ağırlıklı da "orman köylüsü" sayılanlara satılması; özellikle de satın alacakların ödeyecekleri rayiç bedellerin olabildiğince düşürülmesi ile ödeme koşullarının kolaylaştırılmasına indirgenmiştir. Oysa, yapılan yasa dışı olarak ele geçirilen ya da kullanılan "devlet mallarının" özelleştirilmesi, ve metalaştırılmasına hukuksal dayanak sağlanmasıdır. Yasanın çok daha ayrıntılı olarak ele alınması gereken bu yanını, fırsat bulursam başka bir "*...Sessiz Tartışmalar*"da tartışacağım*. Bu bağlamda ise, yasanın, nedense üzerinde hemen hemen hiç durulmayan bir yanını ele alacağım: "Proje alanı" !

Yasanın 2. Maddenin 1. fıkrasının "f" bendinde;

"2/B alanlarını ve proje bütünlüğünü sağlamak amacıyla gerektiğinde bu alanların dışında kalan yerleri de kapsayan ve sınırları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı veya ilgili büyükşehir ya da diğer belediyelerce belirlenen ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanan geçekondü veya kentsel dönüşüm projesi uygulanacak alanlar"

* Gerçekte, böyle bir tartışmayı 8 Şubat 2013 tarihli "*2B Batağı Derinleşiyor!*" başlıklı "*...Sessiz Tartışmalar (2)*" ile 2 Haziran 2014 tarihli "*İkiBeciliğin Böylesi Kimlerin İşine yarıyor?*" başlıklı "*...Sessiz Tartışmalar (10)*"da yapmıştım; anımsadınız mı? ●

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

biçiminde tanımlanan "proje alanı" uygulamasıyla, sırasıyla; TC Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na (TOKİ), büyükşehir belediyeleri ile belediyelere uygun gördükleri "İkiBe Arazilerini" istedikleri gibi kullanabilme olanağı sağlanmıştır. İyi de, nerelerdeki ne kadar "İkiBe Arazileri" ile "...bu alanların dışında kalan yerler"? Sonra; "projenin bütünlüğü" ne demektir; "gerektiğine" kim, nasıl karar verecektir? Doğaldır ki (!) yasada bu konularda herhangi bir açıklama yok.

Öte yandan, yasanın 8. maddesinin 3. fıkrasına göre;

"Aynı proje alanı için birden fazla teklif olması hâlinde, öncelik sıralaması TOKİ, büyükşehir belediyeleri ve belediyeler olmak üzere değerlendirme yapılır."

Ancak, aynı maddenin 4. fıkrasına göre;

"Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından proje alanı belirlenmesi hâlinde, ...öncelik Bakanlığındır. Bakanlık tarafından belirlenen ve onaylanan proje alanı içerisinde kalan 2/B alanlarındaki taşınmazlar ise, hak sahipleri ve mevcut hakları da belirtilmek suretiyle ve bu Kanun amaçlarında kullanılmak üzere adı geçen Bakanlığa tahsis edilir ve bu alanlar adı geçen Bakanlık tarafından ..."

değerlendirilebilecektir. Böylece, "proje alanı" uygulamasıyla "İkiBe Arazilerinin" değerlendirilmesi için siyasal iktidara sınırsız olanaklar tanınmıştır. Maddenin 5. fıkrası tümüyle bu doğrultuda düzenlenmiştir:

"Proje alanı olarak belirlenen bölgelerdeki her ölçekteki imar planları ve değişiklikleri ile bu planlara dayalı olarak yapılacak imar uygulamaları, parselasyon planları, ifraz ve tevhit işlemleri proje alanı sahibi idare tarafından yapılır ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanır."

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in 26 Kasım 2012 tarihinde yaptığı açıklamada yalnızca;

"Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızca 8 ilde (Antalya, Bursa, Hatay, İstanbul, Kocaeli, Muğla, Sakarya ve Samsun) bazı 2/B alanlarında proje alanı onaylanmıştır. Bu alanlarda kentsel dönüşüm uygulanması amacıyla 2/B taşınmazlarının devir işlemleri de devam etmektedir."

bilgisi verilmiştir. Sözgelimi 2015 yılı sonuna değin hangi kuruluşa ne denli "İkiBe Arazisinin" hangi amaçlarla "proje alanı" olarak verildiği belirsizdir.

Öte yandan; Bakanın 17 Şubat 2015 tarihinde yaptığı açıklama da oldukça anlamlıdır:

- ✓ 2013 yılında başlatılan uygulamada 30 Ocak 2015 tarihi itibarıyla 7 milyar liralık satış gerçekleştirildi...
- ✓ 30 Ocak 2015 tarihi itibarıyla 2B taşınmazlarını satın almak için yapılan başvuru sayısının 721 bin 541 oldu...
- ✓ başvurulardan 88 bin 550'sinin satışa konu edilememesi nedeniyle, uygulamadan 632 bin 991 hak sahibinin yararlanabilecek...
- ✓ 2013 yılında başlatılan uygulamada 30 Ocak itibarıyla 514 bin 383 hak sahibine 388 bin 663 adet taşınmaz satıldı...

"Yorgan yandı, kavga bitti" mi? Öyle anlaşılıyor ki, bitmiş; baksanıza, nerelerdeki "İkiBe Arazilerinin" kimler tarafından hangi koşullarla kapıştığını artık benden başka kimseler "dert edinmiyor".

b) "İkiAa Arazilerinin" Değerlendirilmesi

Bunca yıldır gözlemlediğime göre;

- ✓ Anayasanın 170. maddesi ile 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesinin "A" bendinde yer verilen kuralların neler olduğu;
- ✓ 6831 Sayılı Orman Kanununun 2 Nci Maddesinin (A) Bendine Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkında Yönetmelikle yapılan düzenlemeler;
- ✓ uygulamaların nasıl yapıldığı;
- ✓ 6292 sayılı yasanın "İkiAa" uygulamasını nasıl düzenlediği

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

benden başka kimseleri ilgilendirmiyor (!) Her fırsatta soruyorum;

"- Yahu, 'İkiBe'nin olduğu yerde bir de "İkiAa" olmaz mı; insan, hiç merak etmez mi?"

Sonunda öğrendim; etmezmiş ! Etmediği için olacak ki, 6292 sayılı yasanın Anayasanın 170. maddesine, deyim yerindeyse "bal gibi" aykırı olan, 6831 sayılı yasanın 2. maddesinin "B" bendiyle açıkça çelişen özellikle 3 ile 4. maddesini kimseler tartışmıyor. Ama ben hep tartıştım; bundan sonra da tartışacağım. Ne ki, insan, yine deyim yerindeyse, "zurnanın son deliği" olunca (!) bu tartışmalar ben yapmışım "ne yazar?" Ne diyebilirim ki; "batsın bu dünya"!

Yine kısaca değineyim*: Biliyorsunuz (gerçekten de biliyorsunuz, değil mi ☹ ?) Anayasanın 170. maddesine göre;

*"Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; **bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.**"*

6831 sayılı yasanın en son 1986 yılında çıkarılan 3302 sayılı yasanın 1. maddesiyle yeniden düzenlenen 2. maddesinin "A" bendine göre;

*"Öncelikle **orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla**, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler"*

hukuksal olarak "orman" sayılmayacaktır. Çok açık: Bu düzenlemelerde söz konusu olan

- ✓ "**orman içindeki köyler halkı**",
- ✓ "**kısmen veya tamamen yerleştirme**" ile
- ✓ "**yararlanmasına tahsis**"tir !

Oysa 6292 sayılı yasanının 3. maddesinin 1. fıkrasının "a" bendinde;

*"2/A alanları, nakline karar verilen Devlet ormanları içinde veya **bitişiğinde** bulunan köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi için Devlet eliyle ihya edilerek bu halka **devri** ve yararlandırılması amacıyla Orman Genel Müdürlüğünün, ... tasarrufuna geçer"*

kuralına yer verilmiştir. Yasanın 4. maddenin 1. fıkrasıyla da;

*"Devlet ormanları içinde veya **bitişiğinde** bulunan ve yerinde kalkındırılmaları mümkün görülmeyen köyler halkının başvurusu üzerine veya buldukları yerlerden orman rejimi bakımından kaldırılmaları zorunlu bulunan köyler halkının resen 2/A alanlarına, bu mümkün olmadığı takdirde diğer yerlere kısmen veya tamamen nakline ve yerleştirilmelerine"*

kuralları getirilmiştir. Öte yandan, yasanın 4. maddesiyle, özellikle "devlet ormanı" sayılan yerlerin içinde ve bitişiğindeki kırsal yerleşme ve arazi kullanım düzeninin köktenci biçimde değiştirilmesi olanaklı kılınmıştır:

*"Nakline ve yerleştirilmesine karar verilen veya buldukları yerleşim yerlerinden kaldırılmaları zorunlu bulunan Devlet ormanları içinde veya **bitişiğinde** bulunan köy ve mahalle halkının yerleştirilmesi amacıyla orman sınırları dışına çıkarılarak Hazine adına tescil edilip Orman Genel Müdürlüğünün tasarrufuna geçen veya **Çevre ve Şehircilik Bakanlığının tasarrufuna geçen** yerlerin;*

- a) İklim, toprak ve diğer arazi özellikleri değerlendirilerek tarımsal faaliyetlere uygun olup olmadığı, ıslah ve imar edilerek tarımsal faaliyetlere uygun hale dönüştürülüp dönüştürülemediği ile tarım ve tarım dışı amaçlı arazi kullanım planları, arazi ıslahı, imarı ve ihyasına yönelik işlemler ve uygulamalar Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca,

* Bu bağlamda dikkat çekmek için ne becerebildiysem onu yaptım; koyu yazdım, kırmızıya boyadım; başka ne yapabilirim, bilmiyorum.

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

b) Yerleşim planları ve uygulamaları (a) bendinde belirtilen arazi kullanım planları dikkate alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca,

yapılır veya yaptırılır ve onaylanır."

Böylece, Yasayla "ikiAa Arazilerinin" değerlendirme biçimi ve kapsamı genişletilmiştir. Dahası; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da yetkilendirilmiştir. Peki, neden? Oysa, yukarıda da sergilendiğim gibi, Anayasanın 170. maddesinde, bu arazilerin yalnızca "orman içi köyler halkına" ve bu halkın "yararlanmasına tahsis edilmesi" kuralı getirilmiştir. Buna karşılık, yasayla; "orman bitişiğindeki" köyler de uygulama kapsamına alınmış; "İkiAa Arazilerinin" yalnızca "yararlanmasına tahsis edilmesi" değil **devredilmesi** de olanaklı kılınmıştır.

Öte yandan; arazi kullanım planlamasının tüm arazileri kapsayacak biçimde yapılmadığı ülkemizde "İkiAa Arazilerinin" kullanım biçiminin belirlenmesi ve planlanması vb yönlendirici işlemler de Gıda, Tarım ve Hayvancılık ile Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarına bırakılmıştır. Bu, ülkemizde hukuksal olarak "devlet ormanı" sayılan tüm arazilere;

"orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar" bulunduğu ve "halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar"

olduğu gerekçesiyle tüm "orman köyü" sayılan yerleşmelerde yaşayanların "kısmen veya tamamen yerleştirilebilmesi" olanaklı kılınmıştır. Bu durum, "orman köyü" sayılan tüm yerleşmelerin 6360 sayılı yasayla yarısına yakın bir kısmı mahalleye dönüştürülmesiyle birlikte değerlendirildiğinde, özellikle "devlet ormanı" sayılan yerlerin yeni yerleşmelere yol açılabileceği kolaylıkla kavranabilir.

c) Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satılması

Maliye Bakanlığı'nın açıklamasına göre, 6292 sayılı yasayla; "Hazineye ait arazi vasıflı 862 893" adet arazi ile bu araziler üzerindeki tarımsal amaçlı yapılar ve konutlar hissedarlarına, kiracılarına, kullanıcılarına satılacaktır³. Başka bir söyleyişle, Çizelge 1'den de anımsayacağınız gibi; devlet adına tescil edilmiş ve şimdilik 114, bin hektarı "bağ-bahçe" ve 1,7 milyon hektarı da "tarla" olarak kullanılan toplam 1,8 milyon hektar tarım arazisinde, deyim yerindeyse "parayı veren düdüğü çalacaktır."

Yasanın 12. maddesinin 1. fıkrasına göre, Maliye Bakanı'nın "Çiftçimizi, topraklarına sahip çıkmaya davet ediyorum. Bu tarihi bir fırsattır, kaçırmayınlar." çağrısıyla başlatılan satışlar sırasında;

"Hazineye ait tarım arazilerinin; 31/12/2011 tarihi itibarıyla en az üç yıldan beri tarımsal amaçla kiralayan, kira sözleşmesi halen devam eden kiracıları veya bu arazileri aynı süreyle tarımsal amaçla kullanan ve kullandıklarının halen devam ettiği idarece belirlenen kullanıcıları ya da paydaşlarından; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde bu arazileri bedeli karşılığında doğrudan satın almak için idareye başvuran ve idarece bu maddede belirtilen şekilde tespit ve tebliğ edilen satış bedelini itiraz etmeksizin kabul edenler..."

"hak sahibi" sayılacaktır. Nasıl oluyor da kimsenin, sözgelimi "anasıyla" "yavrusuyla" muhalefetin; kendilerini hem "demokratik", hem "kitle" hem de "örgütü" olarak nitelendiren kuruluşların, "kamusalı" geçinen kişilerin aklına;

"- Yahu devletin tarım arazileri nasıl çiftçinin oluyormuş?"

sorusunu sormak gelmiyor; inanın, anlayamıyorum.

Maddenin 2. fıkrasına göre "... doğrudan hak sahiplerine satılacak Hazineye ait tarım arazilerinin satış bedeli rayiç bedelin yüzde yetmişidir." Ancak, yasanın 2013 yılında yeniden düzenlenen 6. maddesinin 4. fıkrasına göre;

"Hak sahiplerine doğrudan satılacak olan taşınmazların satış bedeli; dört yüz metrekaareye kadar olan kısmı için rayiç bedelin yüzde ellisi, fazlası için rayiç bedelin yüzde yetmiş üzerinden hesaplanır. Birden fazla taşınmazda hak sahibi olunması hâlinde yüzde elli satış bedeli hesaplaması, hak sahibinin tercih edeceği sadece bir taşınmaz için uygulanır. Bir taşınmazdaki"

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

hak sahipliğinin devredilmesi hâlinde yüzde elli satış bedeli hesaplaması, taşınmazın sadece dört yüz metre karesi için ve hak sahiplerinin hisselerine oranlanarak uygulanır."

Öte yandan, yasanın 12. maddesinin 3. fıkrasına göre;

"Kamu hizmetine tahsis edilmiş veya fiilen bu amaçla kullanılanlar, belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan yerler, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte geçerli olan belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalan yerler, belediye ve mücavir alan sınırları dışında olmakla birlikte kamu kurum ve kuruluşlarının hazırladıkları planlarda tarım dışı kullanıma ayrılmış alanlar, denizlerde kıyı kenar çizgisine beş bin metre, tabii ve suni göllerde kıyı kenar çizgisine beş yüz metreden az mesafede bulunan alanlar ile içme suyu amaçlı barajların mutlak ve kısa mesafeli koruma alanları içinde kalan yerler, satış tarihi itibarıyla arazi toplulaştırılması yapılacak yerler, özel kanunları kapsamında kalan ve özel kanunlarına göre değerlendirilmesi gerekenler ile diğer sebeplerle satılamayacağı Maliye Bakanlığınca belirlenecek Hazineye ait tarım arazileri bu madde kapsamında hak sahiplerine..."

satılamayacaktır. Buna karşılık; maddenin 12. fıkrasına göre;

"Mülkiyeti Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğüne ait olan, hâlihazırda gerçek kişiler tarafından kullanılan Konya ili, Sarayönü ilçesi, Konuklar Tarım İşletmesi Müdürlüğü ile Adana ili, Ceyhan ilçesi, Çukurova Tarım İşletmesi Müdürlüğü uhdesinde bulunan ve işletme bütünlüğünü bozmayan arazilerin kullanıcıları tarafından; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde adı geçen Genel Müdürlüğe başvurulması ve geriye dönük beş yıllık ecrimisil bedelinin ödenmesi..."

koşuluyla doğrudan satılabilmesi de olanaklı kılınmıştır.

Devletin mülkiyetindeki 1,8 milyon hektar tarım arazisinin satılmasından söz ediyorum; bu, önemsenmeyecek bir durum mudur?

d) 6831 Sayılı Orman Kanunu'nda Yapılan Düzenlemeler*

Benzetme yerindeyse; özellikle AKePe döneminde, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun "başına gelenler, deyim yerindeyse, "pişmiş tavuğun başına gelmemiştir"! 1956 yılında çıkarılan bu yasa, o günden bu yana toplam 24 kez değiştirilmiştir. Ancak, bu değişikliklerin kaçı AKePe döneminde gerçekleştirilmiştir, biliyor musunuz; tam 14'ü ! 6292 sayılı yasayla yapılan, bu değişikliklerin yalnızca birisidir.

6292 sayılı yasayla yapılan düzenlemeler kapsamında 6831 sayılı yasanın 7-12 ve 17, maddeleri değiştirilmiş; Ek Madde 9'a yeni fıkralar eklenmiş; bir de Geçici Madde 9 getirilmiştir. Böylece, "orman" sayılabilecek yerlerin sınırlandırılması ve kadastrosu işlemleri kolaylaştırılmış; "devlet ormanı" sayılan yerleri ormancılık dışı amaçlarla kullanabilme olanakları artırılmıştır. Sözgelimi; Ek Madde 9'a;

"Gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri ya da vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları hariç olmak üzere; yükseköğretim kurumlarına eğitim ve araştırma maksatlı tesisler yapılması

* Maliye Bakanı bu düzenlemeyle ilgili olarak kamuoyuna; "Satış bedeli, rayiç bedelin yüzde 50'si olarak belirlendi. Yani arazileri almak isteyenler, ihalesiz ve sadece bedelin yarısını ödeyerek bu topraklara sahip olabilecek. Peşin ödemelerde satış bedeline, ayrıca yüzde 20 oranında indirim uygulanacak. Taksitli satışlarda; satış bedeline yüzde 10 indirim yapılmasından yararlanmak istenilmesi halinde, satış bedelinin en az yarısı, en az yarısının peşin ödenmek istenilmemesi halinde ise satış bedelinin yüzde 10'u peşinat olarak alınacak. Kalanı ise en fazla 6 yılda 12 eşit taksitle faizsiz olarak ödenecek. Satış bedelinden, ayrıca başvuru tarihi itibarıyla son 5 yıl için tahsil edilen ecri misil ve kira bedelleri mahsup edilecek. Yani vatandaşlarımız isterlerse söz konusu arazilerin bedelini 6 yılda 12 eşit taksitle ödeyebilecek. Sonuç olarak köylünün yıllarca işlediği ve geçimini sağladığı, Hazineye ait olan tarım arazileri artık köylünün olacak." açıklamasını yapmıştır. Yine de kimselerin sesi çıkmamıştır; çıktı mı? (Kaynak: <http://www.konuthaberleri.com/hazineye-ait-tarim-arazileri-ihalesiz-satilacak-41338.htm>; 27 Eylül 2013)

* Yasanın 13. maddesinin 10. fıkrasıyla 1983 yılında çıkarılan 2924 sayılı **Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun** ile 1995 yılında çıkarılan 4070 sayılı **Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun**'un yürürlükten kaldırıldığı da, bu bağlamda gözden kaçırılmamalıdır.

için bu Kanunun 17 nci maddesinin üçüncü fıkrası esaslarına göre orman sayılan alanlardan bedelli izin verilebilir. Ayrıca, izin verilen bu alan içinde izin sahibi yükseköğretim kurumuna veya Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne yurt yapılması maksadıyla bedelli izin verilebilir."

fıkrası eklenmiştir. Ek olarak; getirilen Geçici Madde 9'la;

"Tapuda kişiler adına kayıtlı iken, orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapuları iptal edilen yerler üzerinde bulunan ve 31/12/2011 tarihinden önce müsadere karar verilen ve Orman Genel Müdürlüğü sabit kıymetlerine alınan tesislerden 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki fabrika veya ticarethane niteliğindeki tesisler öncelikle kullanıcılarına olmak üzere yirmi dokuz yıla kadar kiraya verilebilir."

Bana kalırsa, bu düzenlemeler, kamu yönetiminin "doğal" süreç, ortam ve varlıklar üzerindeki mülkiyet, yönetim ve kullanım yetkisini daraltan bu düzenlemeler, tartışma konusu üç yasanın kesişme alanlarının bir boyutunu açıklıkla ortaya koyuyor.

2. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun

Bilindiği gibi, 2011 yılında çıkarılan 644 sayılı KHK'yla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuş; aradan yalnızca bir ay geçtikten sonra çıkarılan 648 sayılı KHK'yla görev ve yetkileri büyük ölçüde değiştirilmiş; bu değişiklikler de yeterli görülmemiş; bir yıl sonra çıkarılan 6306 sayılı yasayla da 644 sayılı KHK yeniden değiştirilmiştir. Böylece oluşturulan düzende, daha sonra, 653 ile 664 sayılı KHK'larla, yanı sıra, 2013 yılında çıkarılan 6495 sayılı yasayla da çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Sözcüğün tam anlamıyla, "yap-boz" oyunu anlayacağınız. Gerçekte 6306 sayılı yasayla, çeşitli yasalarda (775, 2876, 2942, 2985, 3194, 5366, 5343, 5543, 6831, 4342) değişiklik yapılmasının yanı sıra çok sayıda yasayla getirilen kuralların uygulanmaması da olanaklı kılınmıştır. Bu düzenlemelerin başlıcalarını söyleye özetleyebilirim:

- (i) Yasanın 2. maddesinde "riskli alan" ve "riskli yapı" tanımları getirilerek, 1959 yılında çıkarılan 7269 sayılı **Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun**'un "afete maruz bölge" olarak belirlenecek yerlerde yapılacak uygulamaların kapsamı, tüm ülkeyi kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Öyle ki, "riskli alanlar", maddenin 1. fıkrasının "b" bendine göre;

"Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeleri, bu sınırlar dışında il özel idarelerini, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerini ve Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi hâlinde büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyeleri"

olarak tanımlanan "İdareler" tarafından da belirlenebilecektir. Aynı fıkranın "c" bendinde ise, "rezerv yapı alanları";

"Bu Kanun uyarınca gerçekleştirilecek uygulamalarda yeni yerleşim alanı olarak kullanılmak üzere, TOKİ'nin veya İdarenin talebine bağlı olarak veya resen, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenen alanlar"

biçiminde tanımlanmıştır. Kamu yönetiminin temel ilkelerine tümüyle aykırı olan bu düzenlemeyle TOKİ gibi bir "inşaat şirketine" (!), özür dilerim, bir "kamu" kuruluşuna, bir anlamda, "bakanlıklarüstü" bir konum verilmiştir.

- (ii) Yasanın 3. maddesinin 6. fıkrasına göre;

"25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında olup riskli alanlarda ve riskli yapılarda yaşayanların nakledilmesi için Bakanlıkça ihtiyaç duyulan taşınmazlar, 4342 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendindeki alanlardan sayılarak, tahsis amaçları aynı maddeye göre değiştirilip tapuda Hazine adına tescil edilir; bu taşınmazlar hakkında bu Kanuna göre uygulamada bulunulur"

- (iii) Yasanın 7. maddesinin 1. fıkrasının "b" bendine göre;

"31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendine göre Hazine adına orman dışına çıkarılan yerlerin satışından elde edilen gelirlerin yüzde doksanını geçmemek üzere Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenen orana tekabül eden tutar."

da öngörülen amaçlar için kullanılmak üzere "dönüşüm gelirleri" olarak ilgili yıl genel bütçesine gelir olarak kaydedilebilecektir. Oysa, 6292 sayılı yasanın 10. maddesinin 2. fıkrasıyla;

"Bu Kanunun uygulamasından elde edilen gelirlerin yüzde üçünü geçmemek üzere Bakanlar Kurulunca belirlenecek miktar, genel bütçe gelir ve gider hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin tahsilini takip eden ay sonuna kadar yatırım amacıyla kullanılmak üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü muhasebe birimi hesabına ödenir. Kalan tutarın yüzde doksanını geçmemek üzere Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen orana karşılık gelen bölümü, ilgili yıl genel bütçesinin (B) işaretli cetvelinde özel gelir, kalanı ise gelir olarak öngörülür ve gelir gerçekleşmesine bağlı olarak özel gelir veya gelir kaydedilir."

kuralı getirilmiştir. Açık ki, bu kurallar uygulamada çatışmalı durumların ortaya çıkmasına yol açabilecektir.

(iv) Yasanın 9. maddesine göre;

"(1) Bu Kanun uyarınca yapılacak olan planlar, 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununda ve imara ilişkin hükümler ihtiva eden özel kanunlar da dâhil olmak üzere diğer mevzuatta belirtilen kısıtlamalara tabi değildir. Bu Kanuna tabi riskli yapılar, riskli alanlar ve rezerv yapı alanları hakkında 7269 sayılı Kanunun uygulanıyor olması bu Kanunun uygulanmasına engel teşkil etmez.

(2) Bu Kanun kapsamındaki alanlarda bu Kanunun öngördüğü uygulamaların zaruri kılması hâlinde, bu uygulamaların gerektirdiği iş ve işlemler hakkında;

- a) 26/1/1939 tarihli ve 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanunun,*
- b) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun,*
- c) Afete maruz bölgeye ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun,*
- ç) 28/12/1960 tarihli ve 189 sayılı Millî Savunma Bakanlığı İskân İhtiyaçları İçin Sarfiyat İcrası ve Bu Bakanlıkça Kullanılan Gayrimenkullerden Lüzumu Kalmayanların Satılmasına Salâhiyet Verilmesi Hakkında Kanunun,*
- d) 18/12/1981 tarihli ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununun,*
- e) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun,*
- f) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun,*
- g) 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununun,*
- ğ) 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanununun,*
- h) 16/6/2005 tarihli ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun,*
- i) 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun,*
- i) Geri görünüm ve etkilenme bölgeleri bakımından 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun,*

bu Kanunun uygulanmasını engelleyici hükümleri ve diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz*.

* Bu düzenlemeyle; "6831 sayılı kanuna tabi alanların kullanılması zaruri olduğu takdirde, başka yerlerde en az bu alanlar kadar alanın ağaçlandırılması, 3573 sayılı Kanuna tabi alanların kullanılması zaruri olduğu takdirde de, başka yerlerde en az bu alanlar kadar alanın zeytinlik alan hâline getirilmesi mecburidir." kuralı da getirilmiştir. Ancak; tümüyle "görünümü kurtarma" amacına yönelik olan bu kuralın yerine getirilmesinden hangi kurum ya da kuruluş sorumlu olacağına herhangi bir açıklama getirilmemiştir. Oysa aynı maddenin 3. fıkrasında, 2863 ve 5366 sayılar kapsamındaki yerler söz konusu olduğunda, Kültür ve Turizm Bakanlığının en azından görüşünün alınması zorunlu kılınmıştır.

(3) 2863 sayılı Kanun ve 5366 sayılı Kanun kapsamındaki alanlarda uygulamada bulunulması hâlinde alanın sit statüsü de gözeticilerle Kùltür ve Turizm Bakanlığının g6rüşü alınır."

G6r6ldüğü gibi, yasayla siyasal iktidara; "afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemeler" yapma gereğesiyle olağandışı yetkiler tanınmıştır.

(iv) Yasanın 10. maddesiyle, 68311 sayılı Orman Kanunu'na getirile Ek Madde 13'le;

"şehrin içindeki veya yakın çevresindeki ormanlık alanların afetler öncesinde piknik alanı, mesire yeri ve afet sonrasında geçici barınma yeri olarak kullanılması için Orman Genel Müdürlüğüne veya bu Genel Müdürlüğün uygun görmesi hâlinde talepte bulunan idarelerce altyapı hizmetleri verilir."

kuralı getirilmiştir. Bu düzenleme, hangileri olduğuna hiçbir açıklama getirilmeyen "talepte bulunan idareler" tarafından da kentsel yerleşmelerin "içindeki veya yakın çevresinde" bulunan "devlet ormanı" sayılan yerlerde piknik alanı, mesire yerleri oluşturulabilecektir.

(v) Yasanın 18. maddesiyle 5543 sayılı İskân Kanunu'na getirilen Ek Madde 1'in 1. fıkrasıyla;

"Afet riski veya fen, sanat ve sağlık kurallarına aykırılık sebebiyle veya Bakanlar Kurulunca belirlenen özel proje alanlarında gerçekleştirilecek olan yeniden iskân uygulamalarında, buralardaki yerleşim merkezlerinde yaşayan ailelerin daha elverişli yerlerde iskânları ile köye dönüş projeleri çerçevesindeki iskân çalışmaları;... Bakanlar Kurulunca tespit edilen orman veya mera vasıflı alanlardan ve Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlardan uygun görülen yeni yerleşim yerlerinde, bu Kanun hükümlerine göre yapılır."

Anlaşılabileceği gibi, bu düzenlemeyle; çeşitli gereğelerle yapılacak "yeni den iskân" uygulamalarının bir yandan gereğeleri çeşitlendirilmiş (afet riski, fen, sanat ve sağlık kurallarına aykırılık) bir yandan da uygulama yapılabilecek yerler; hem "orman" ve "mera" sayılan yerleri hem de "hazinesinin özel mülkiyetinde" ve "devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan" arazileri kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Ancak; sözü edilen "aykırılıkların" ölçütlerin neler olacağına ve belirlenme yöntemine hiçbir açıklık getirilmemiştir. Sözelimi, düzenlemede geçen "Bakanlar Kurulunca belirlenen özel proje alanlarının" neler olabileceği belirsizdir.

3. 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

2012 ile 2013 yıllarında Türkiye'deki yerleşme verilerine bakacak bir kimse çok şaşıracaktır: "Köy" sayılan yerleşme yeri ile bu yerleşmelerde yaşayanların sayısının, söylem yerindeyse; "bir gece ansızın" neredeyse yarı yarıya azaldığını görecektir çünkü. Hâlâ; "- Böyle bir şey olabilir mi?" diyorsanız eğer, AKePe'nin ondört yıldır ülkemizde neler yapmayı hedeflediğini, bu doğrultuda neleri "becerdiğini" hiç, ama hiç anlamamışsınızdır. Bu bağlamda bir kez daha söyleyeceğim, bağışlayın:

AKePe dinci temelli ideolojik bir oluşumdur; ülkemizde yaşamın her alanını bu ideoloji doğrultusunda dönüştürmeyi amaçlamaktadır ve bu amacını kapitalist üretim ilişkileri için gerçekleştirilmeyi hedeflemektedir. Bu sürecin tamamlanmasına çok az kalmıştır! Bu gerçeklik temelinde bütüncül olarak yaklaşılmadığında gerçekleştirdiği hiçbir kurumsal, hukuksal, ekonomik, toplumsal ve kültürel dönüştürümün doğru olarak kavranabilmesi olanaksızdır!

6360 sayılı yasanın da bu temel gerçeklik göz önünde bulundurularak tartışılması yöntemsel bir zorunluluktur.

6360 sayılı yasa, kırsal ile kentsel yerleşmelerin ekolojik, ekonomik, toplumsal, kültürel, dolayısıyla da siyasal koşullarında hem farklı hem de benzer dönüşümlere yol açabilecektir.

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

Ne ki, bu bağlamda, yalnızca kırsal, ağırlıklı "köy" ve özellikle de "orman köyü" sayılan yerleşmelerdeki olası dönüşümleri tartışmaya çalışılacağı.

Bildiğiniz gibi; ülkemizde "köy" sayılan yerleşme yerleri ile "köylü" sayılan nüfus, hem sayısal hem de toplumsal ve ekonomik, kimi dönemlerde de siyasal ağırlığını 2010'lu yıllara değin sürdürebilmiştir. Cumhuriyet tarihi boyunca bu kesimin kalkındırılmasına, pazara açılmasına yönelik çeşitli çabalara girildiği; bu doğrultuda önemli boyutlarda kamusal kaynağın harcadığı, ancak, bu çabaların özellikle 2000'li yıllarda iyiden iyiye "ulufe" dağıtımına dönüştürüldüğü de bilinen bir başka gerçekliktir. AKePe, 2000'li yıllarda "köy/köylü" sorununu, "kırsal alan/nüfus" olarak görmeye başlamış; alt yapı yatırımları, destekleme vb uygulamalarına bu doğrultuda ağırlık vermiştir çünkü: Dünya Bankası, IMF gibi ülkelerarası örgütlerin yönlendirdiği AKePe döneminde, sözgelimi;

- ✓ 2006 yılında 5488 sayılı **Tarım Kanunu** çıkarılmış ve **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2007-2013)**, daha sonra da **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)** belgelerini hazırlanmış; bu belgede "20 bin ve daha fazla nüfusa sahip kentsel yerleşmeler dışında kalan" yerler "kırsal alan" sayılmış;
- ✓ 2007 yılında; "doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, toplu basınçlı sulama sistemlerinin geliştirilmesi, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması ve kırsal toplumda belirli bir kapasitenin oluşturulması" amacıyla "**Kırsal Kalkınma Programı 2007-2013**" (IPARD) uygulanmaya konmuş*; bu belge 2014 yılında "**Kırsal Kalkınma Programı 2014-2020**" olarak güncellenmiştir;
- ✓ 2007 yılında çıkarılan 5648 sayılı yasayla, "...ulusal kalkınma plan, program ve stratejilerinde öngörülen ilke ve hedefler çerçevesinde, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynakları da kapsayacak şekilde, kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmek üzere" **Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu** kurulmuş;
- ✓ 2010 yılında "...ülkemiz kırsalındaki beşeri ve doğal kaynak potansiyelini sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla değerlendirmek suretiyle, kırsal nüfusun iş ve yaşam koşullarının kendi yöresinde iyileştirilmesine" katkıda bulunmak beklentisiyle **Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013)** hazırlanmıştır.

Ancak, bir yandan bu düzenlemeler gerçekleştirilirken bir yandan da, sözgelimi;

- ✓ 2005 yılında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kapatılmış ve
- ✓ 2011 yılında çıkarılan 645 sayılı KHK'yla Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü'nün bir daire başkanlığına dönüştürülmüş;
- ✓ **Orman Köylülerini Kalkındırma Fonu** gelirleri, 2012 yılı başından itibaren Orman Genel Müdürlüğü bütçesine gelir kaydedilmeye başlanmış;
- ✓ 2012 yılında da 6292 sayılı yasayla 2924 sayılı **Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun** yürürlükten kaldırılmıştır.

6 Aralık 2012 tarihinde yürürlüğe konulan 6360 sayılı yasayla da büyük ölçüde bu yönetime koşut düzenlemeler yapılmıştır. 2013 yılında gerçekleştirilen TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu'nda TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası adına sunulan bir bildiri de bu doğrultuda görüşler öne sürülmüştür⁴:

* Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı'nın beş bileşeninden birisi olan "kırsal kalkınma" (IPARD), Birliğin "Ortak Tarım Politikası", "Kırsal Kalkınma Politikası" ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını, bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemek amacıyla 2007-2013 döneminde uygulanmak üzere hazırlanan ve 2014 yılında yenilenen program.

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

"Bu yasa; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kuruluş ve görevleri, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun değiştirilmesi, Milli parklar Kanunu'nun kaldırılarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlı Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu oluşturulması girişimi, Kentsel dönüşüm yasası olarak da bilinen Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, Kıyı Kanunu'nda yapılan değişiklikler, '2B Yasası' olarak bilinen "Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun' TMMOB Yasası değişikliği girişimi, gibi yasal düzenlemeler ve girişimlerle birlikte değerlendirilmelidir. Ancak böyle fotoğrafın tamamını görebilir ve buna göre bir tutum geliştirebiliriz."

Öte yandan, bilindiği gibi, 6360 sayılı yasa 22 Mart 2013 tarihinden çıkarılan 6447 sayılı yasayla değiştirilerek;

- ✓ 16 olan büyükşehir sayısı 30'a çıkarılmış;
- ✓ 30 ildeki il özel idareleri kaldırılmış; 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve diğer hukuksal düzenlemelerle il özel idarelerine verilmiş olan yetki, görev ve sorumluluklar, il özel idareleri kaldırılan illerde ilgili bakanlıklara, bakanlıkların bağlı ya da ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına; Hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine devredilmiştir*
- ✓ 1076'sı büyükşehirlerde olmak üzere 1579 belde belediyesi kapatılmış, büyükşehir olan 30 ilde de 16577 köyün köy tüzel kişiliği kaldırılmıştır.

Böylelikle; gerek hazırlanışı ve gerekse TBMM'de görüşülmesi sırasında hiçbir demokratik ilkeye uyulmadan çıkarılan 6360 sayılı yasayla yerel yönetim yapısında, özellikle de köylerdeki toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal ilişkilerde köklü değişmelere yol açabilecek düzenlemeler yapılmıştır.

Bu bağlamda bu düzenlemelerin "köy", ağırlıkla da "orman köyü" sayılan yerleşmeler alanındaki olası getiri ve götürülerinin başlıcalarını sergilemeye ve tartışmaya çalışacağım. Ancak, bu tartışma öncesinde ülkemizin kırsal yapısının başlıca özelliklerinin kısaca anımsanmasını yararlı görüyorum.

• Ülkemizin "kırsal" ekonomik, toplumsal ve kültürel yapısı da değişiyor !

Ulaşım, iletişim, yaşama beklentileri, tüketim alışkanlıkları dünya ve ülkenin geri kalan yanlarındaki olup bitenler daha önce görülmedik bir hızda dönüşürken, "kırsal" yaşam da değişmiştir doğal olarak. Soru, bu değişimin olup olmadığı değil kuşkusuz; bu değişimin nerelerde, hangi toplumsal sınıf ve katmanlara neler getirdiğidir. Ne var ki, böyle sorular ülkemizde artık pek sorulmuyor.

Bildiğiniz sanıyorum: OECD tarafından geliştirilen ve AB tarafından da benimsenen tanımına göre idari sınırlar içindeki ortalama nüfus yoğunluğu, 150 kişi/Km² den daha az olan yerleşmeler, "kırsal" sayılıyor. TÜİK ise nüfusu 20 binden fazla olan yerleşmelerin "kentsel", daha az olan yerleşmelerin ise "kırsal" olduğunu varsayıyor⁵. "Kırsal" sayılan yerleşmeler içinde "köy" sayılan yerleşmeler çok büyük bir çoğunluğu oluşturuyor. TÜİK'in 2015 yılı "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre ülkemizin toplam nüfusu, 78,7 milyondur ve bu nüfusun 72,5 milyonu il ve ilçe merkezleri, 6,2 milyonu "belde" ve "köy" sayılan yerlerde yerleşiktir**. Ancak; İçişleri Bakanlığı tarafından belirlendiğine göre 2008 yılında, ülkemizde, 47 bin dolayında da köyaltı (mahalle, oba, mezra, vb) yerleşme vardır. Beldelerde ortalama nüfus 3885 iken, köylerde ortalama 450 kişidir. Ülkemizde kentsel yerleşmelerdeki "gıda ve gıda dışı yoksulluk oranı" % 17,1 iken köylerde % 34,6'dır⁵. Aynı kaynaktan belirtildiğine göre; 2008 yılında köylerdeki işlendirmenin % 60,8'ini tarımsal

* 6360 sayılı yasanın 1. maddesinin 5. fıkrasıyla 1, 2 ve 4. fıkralarında sayılan; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van; Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya, Ordu ve Samsun; İstanbul ve Kocaeli'ndeki il özel idareleri kaldırılmıştır.

** 6306 sayılı yasa çıkarılmadan, 2012 yılındaki ADNKS sonuçlarına göre ülkemizin nüfusu 75,6 milyondur. Bunun 54,4 milyonu (%72) il ve ilçe merkezlerinde, 17,2 milyonu da (%22,8) "belde" ve "köy" sayılan yerlerde yaşıyordu.

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

etkinliklerdedir. Bu veriler, % 19'u ova, % 11'i vadi ve % 24'ü etekte kurulan "köy" sayılan yerleşmelerdeki nüfusun ve tarımsal etkinliklerin 2000'li yıllarda da ağırlığını sürdürdüğünü ortaya koyuyor.

Öte yandan; 2007 yılında ülkemizdeki 2,6 milyon olduğu öne sürülen tarımsal işletmelerin kullandıkları arazinin % 34,1'i "sürüme uygun", % 60,1'i "sürüme uygun olmayan" ve % 5,9'u da "tarıma uygun olmayan" değıldir.⁵

Ülkemizde yeryüzü biçimleri ve iklim koşulları da hem yatay hem de dikey olarak çeşitlilik gösteriyor. Sözcülemi; ülkemizde; ortalama denizden yükseklik 1132 metredir ve denizden yüksekliği 2000 metrenin üzerinde olan 107 dağ vardır; "çok dik ve sarp" arazilerin oranı % 56'dır; toprak derinliği 50 cm'den az olan arazilerin payı % 75 dolayındadır; ortalama yıllık yağış 504 mm'dir ve 250-2304 mm; ortalama yıllık sıcaklık 4,2-19,6 °C, oransal nem % 49-77, ortalama güneşlenme 4-8 gün arasında değışiyor⁶. Ekolojik koşullardaki bu çeşitlilik, kırsal yerleşmelerdeki toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşam üzerinde de büyük ölçüde belirleyici olabiliyor. Gerçekten, Lloyd'un da vurguladığı gibi, ülkemizde; "Gözlemlenen bir başka olgu, değışik iklimli coğrafi alanlara göre doğal bölümlere ayrılan ülkenin kültür bölgelerinin bu bölümlenmeye uymasındır. Örneğin, iç bölgelerle kıyıları arasındaki kültür farkı çok belirgindir."⁷ Bu nedenle, ülkemizde kırsal yerleşmelerin, özellikle de köylerin yalnızca nüfus büyüklüklerine ve/veya yersel konumları temel alınarak genellemeler yapılması yaşamsal önemde yanlışlıklara yol açabiliyor.

"Köy" sayılan yerleşmeler ve bu yerleşmelerde yaşayanların içinde buldukları toplumsal, ekonomik, kültürel ilişkiler ülkemizde de hem tarihsel olarak önemli geçmişe sahiptir hem de yersel olarak çeşitli yönleriyle son derece çeşitlilik gösteriyor. Bu ilişkilerin, özellikle kapitalist üretim ilişkilerindeki değışme ve gelişmelere koşut olarak değıştiği; bu değışimin, bir bakıma kaçınılmaz olduğu, ancak, süreç tümüyle rastlantılara bırakıldığında;

- ✓ yararı ve gereği giderek daha iyi kavranan geleneksel kültürün varsıllık sayılabilecek öğelerinin (beslenme, tarım teknikleri, devletle görece olarak daha bağımsız ilişkiler, aile yapıları, kendine yeterlilik olanakları, dayanışma, demokratik karar süreçleri vb) çok daha çabuk yitirilebildiği,
- ✓ bireysel ve toplumsal hoşnutsuzluklara, kimi koşullarda da çatışmalara yol açabildiği,
- ✓ kentleşme sürecinin neden olabileceği bireysel ve toplumsal uyumsuzlukları artırdığı,
- ✓ kentsel çevre sorunlarını çoğaltabildiği,
- ✓ yerel tarihsel belleğin yitirme sürecini daha da hızlandırdığı

biliniyor. Böyleyken 6360 sayılı yasa, bu olasılıkları hiçbir boyutuyla göz önünde bulundurmuyor; dolayısıyla en aza indirilmesine yönelik hiçbir düzenleme içermiyor. Oysa, ülkemizde kırsal yerleşmelerin yapısal özellikleri plansız, rastgele ve üst yapısal düzenlemelerle gerçekleştirilen kentleşmelerin sağlıklı biçimde yapılandırılabilmesini güçleştiriyor. Ek olarak; bu kırsal koşullar, kapitalist gelişmeyi kısıtlıyor; dolayısıyla, "gerektiğinde" dönüştürülmesini de son derece zorlaştırıyor. Cumhuriyetin ilk yıllarında "halkçı" sayılabilecek yaklaşımlarla sürdürülen köy ve köylüye ağırlık veren kalkınmacı düzenleme ve uygulamalar, 1950-1970 döneminde popülist söylemlerle ancak kırsal yerleşmelerin kapitalist pazara açılması amacıyla sürdürülmüştür. Sonraki yıllardaysa, özellikle 2000'li yıllarda, her türlü "doğal" süreç, ortam ve varlığın sermaye birikimine katkılarının artırılması amacı öne çıkarılmış; bu amaçla da köylülüğün tüm öğeleriyle tasfiye edilmesi önde gelen bir hedef olmuştur. Öyle ki, söz konusu yasanın çıkarılmasıyla, son yıllarda köylülerin HES, madencilik, enerji vb yatırımların yol açtığı çevre sorunlarına karşı yoğun ve kararlı karşı çıkışlarının nesnel temellerinin tümüyle ortadan kaldırılmasının amaçlandığı bile söylenebilir.

- **6360 sayılı yasanın "köy" sayılan yerleşmelere, "köylü" yurttaşlarımıza herhangi bir yararı olmayacak !**

Olabileceğini öne sürmek ya "sayı saymasını bilmemek..." ya da kamuoyunu aldatmaktır. Bu nedenle yasanın yalnızca "idari" değişiklikler getirdiğini sanmak yaşamsal önemde yanılısamadır.

6360 sayılı yasayla, büyükşehir belediyeli il sayısının artırılması, ülkemizdeki "köy" sayılan yerleşmelerin yarısına yakın bir kesiminin mahalleye dönüştürülmesinin yanı sıra yerel yönetim düzenini ilgilendiren 11 yasanın onlarca maddesinde de son derece önemli değişiklik yapılmıştır.

a) Kırsal Yerleşmelerin Geneli İle İlgili Değişiklikler

Kırsal yerleşmelerde, özellikle de köylerde yaşayanları ilgilendiren değişikliklerin başlıcalarını şöylece özetleyebilirim:

- (i) Büyükşehir belediyesi kurulan illerdeki il özel idarelerinin görevleri valilik buyruğunda kurulacak **Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı**'na devredilmiştir: Bilindiği gibi il özel idarelerinin karar organı, üyeleri seçmenler tarafından seçilen "İl Genel Meclisi"dir. İlin yönetimi ile doğrudan ilgili kararlar alabilen, toplantıları halka açık olan meclisin, yönetim, karar süreçleri göreceli olarak demokratiktir. Vali ancak hukuka uymadığını düşündüğü kararları yeniden görüşülmek üzere meclise gönderebilir. Oysa, 6360 sayılı yasanın 34. maddesiyle "**Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı**"nın çalışmalarını tümüyle valinin buyruğunda, ilgili birim yöneticileri tarafından yürütmesi sağlanmıştır. 4 Nisan 2014 tarihinde çıkarılan **Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin** 5. maddesiyle başkanlığa verilen görevler arasında;

"f) Merkezi idarenin adli ve askeri teşkilatı dışındaki taşra birimlerinin yürüttükleri hizmet ve faaliyetlerin etkinlik, verimlilik ve stratejik plan ve performans programlarına uygunluk açısından değerlendirildiği raporu hazırlamak ve valinin değerlendirmesi ile birlikte Başbakanlığa ve ilgili bakanlıklara göndermek" ve

"g) Tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerine, 3/6/2007 tarihli ve 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu, 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu ve 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun ilgili maddeleri kapsamında verilen her türlü görevi yapmak, hak ve yetkileri 6360 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi çerçevesinde kullanmak,"

da sayılmıştır. Dahası; yasanın 3. maddesinin 7. fıkrasında;

"3213 sayılı Kanuna göre maden üretim faaliyetleri ile bu faaliyetlere dayalı ruhsat sahasındaki tesisler için işyeri açma ve çalışma ruhsatına ilişkin yetki ve görevler, il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırıldığı illerde valiliklerce yürütülür."

kuralına yer verilmiştir. Oysa 5302 sayılı yasanın 6. maddesinde il özel idarelerinin;

"Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde";

"İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma (...); orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında"

yapma görevleri de bulunuyor.

Kısacası; yapılan söz konusu düzenlemeyle, "büyükşehir" olan illerdeki kırsal yerleşmelerde bu türden hizmetlerin demokratik bir işleyiş içinde yerine getirilmesi olanağı kaldırılmıştır.

- (ii) Yasanın Geçici Madde 1. maddesinin 5. fıkrasıyla, il özel idarelerinin varlıkları ile kapatılan köylerde ve beldelerde yaşayanlar, katkılarıyla oluşturulan ve çeşitli gereklere yararlanmalarına bırakılan varlıklardan yoksun bırakılıyor: Fıkraya göre;

"Bu Kanun ile tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerinin her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, valiliklere, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına, büyükşehir belediyesine ve bağlı kuruluşuna veya ilçe belediyesine devredilmesine karar verilir."

Ayrıca yine aynı fıkraya göre;

"Hazinenin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan Maliye Bakanlığınca, bu Kanununun 1 inci maddesiyle tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerine, belediyelere ve **köy tüzel kişiliklerine** tahsis edilmiş olanlar; kuruluş kanunlarıyla kendilerine verilen kamusal nitelikteki görevleri yerine getirmeleri amacıyla ve komisyon kararıyla; ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşlarına, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarına, büyükşehir belediyelerine, büyükşehir belediyelerinin bağlı kuruluşlarına ve ilçe belediyelerine tahsis edilmiş sayılır."

Yöre halkının da katkılarıyla edinilen bu varlıkların hiçbir karşılığı olmaksızın "ilgili kuruluşlara" devredilmesi ya da tahsis edilmesi, açıktır ki, hem antidemokratik hem de kırsal yerleşmelerde yaşayanların yoksunluklarını artıracak bir uygulamadır.

(iii) Mahalleleştirilen köylerde yaşayanlar da artık emlak vergisi, içme ve kullanma suyu bedeli ödeyecektir: Yasanın Geçici Madde 1. maddesinin 15. fıkrasına göre;

"...tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım payları beş yıl süreyle alınmaz..."

"Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret beş yıl süreyle en düşük tarifenin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir."

Başka bir söyleyişle; mahalleleştirilen köylerde yerleşik olanlar, yasanın yürürlüğe girmesini izleyen beş yılın sonunda, yani 2018 yılında başlayarak hem emlak vergisini, hem 2464 sayılı yasa uyarınca vergi, harç ve katılım paylarını hem de içtikleri ve kullandıkları suyun bedelini ödemek durumunda kalabilecektir.

Ek olarak; yasanın 28. maddesiyle 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 86. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesi;

"Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce aşağıdaki şekillerde inşa, tamir ve genişletilmeye tabi tutulan yolların iki tarafında bulunan veya başka bir yola çıkışı olmaması dolayısıyla bu yoldan yararlanan gayrimenkullerin sahiplerinden meclis kararı ile Yol Harcamalarına Katılma Payı alınabilir."

biçiminde değiştirilmiştir. Açıktır ki, mahalleleştirilen köylerde yaşayanlar da "Yol Harcamalarına Katılma Payı" ödemek zorunda kalabilecektir.

(iv) Yasanın 3. maddesinin 1. fıkrasına göre;

"İlçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin talep etmeleri hâlinde büyükşehir belediyeleri bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari projeler yapar veya yaptırır."

Böylece, mahalleleştirilen köylerde TOKİ'nin "tarımköyler projesini" yaygınlaştırması daha da kolaylaştırılmıştır. Bilindiği gibi, TOKİ, "Sosyal Nitelikli Konut Üretimi, Alt Gelir Grubu ve Yoksul Konutları" kapsamında "tarımköyler" de oluşturuyor. Belirtildiğine göre;

"Tarımköy Projelerinde köylerde ve kırsal alanlarda yaşayan insanların geçim kaynaklarının geliştirilmesi, yerel halkın iş görmeye örgütlenmesi, ülke içinde ve dışında pazarlanabilir nitelikte tarımsal ürünlerin üretilmesi, işlenmesi, değerlendirilmesi, depolanması, bozulmadan saklanması, oluşturulacak şirket veya kooperatifler aracılığı ile pazarlanması, üretim ve verimliliği geliştirici bilgi ve yüksek teknoloji yaratılmasına yönelik üreten **köylüler**

oluşturulması* ve atıl duran veya verimli kullanılmayan köy topraklarının ve kaynaklarının devletin yönlendirmesi ve kamu imkânları çerçevesinde desteklenerek işler hale getirilmesi, buna paralel sosyal yaşamlarının iyileştirilmesi ve köy mimarisinin geliştirilmesi, yöresel mimarinin korunup yenilenmesi, halkın yerinde iskanı, sağlıklı yaşanabilir konutlara kavuşturulmasına yönelik projeler oluşturularak şehre göçün önlenmesini sağlamak; kurum ve kuruluşlarının mevcut imkanlarını bir araya getirmek, iş birliğini geliştirip güçlendirmek, mevcut kaynaklarının verimli kullanılması amaçlanmaktadır.”⁸

“Tarımköy” uygulamaları;

“TOKİ ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü’nün işbirliği sonucu baraj ya da benzeri altyapı projelerinin inşası için arazileri istimlak edilmiş olan köylüler için yeni yerleşim alanları” oluşturmak amacıyla yapıldığı gibi “bir ilin belediye ya da valilikler düzeyindeki yetkili mercileri(nin), sakinlerinin geçim kaynaklarını ve olanaklarını iyileştirmek...”

amacıyla başvurmaları üzerine de yapılabiliyor. Böylece TOKİ’ye, “tarımköy” uygulamasını mahalleleştirilen 16,5 bin köyde de daha kolay yaygınlaştırılabilme olanağı sağlanmıştır.

- (v) 6306 sayılı yasanın 2. maddesinin “c” bendinde tanımlanan “rezerv yapı alanı” ayırma uygulaması, özellikle Marmara Bölgesi’ndeki deprem kuşağında bulunan mahalleleştirilmiş köylerin sınırları içindeki yer alan tarım arazileri ve meralar da “TOKİ’nin veya İdarenin talebine bağlı olarak veya resen” yeni yerleşim alanlarına dönüştürülebilecektir.

2000’li yıllarda yapılan düzenlemeler ve uygulamalar, bu olasılıkların ne denli güçlü olduğunu açıklıkla ortaya koyuyor bence.

b) “Orman Köyleri”

Cumhuriyetin ilk yıllarından beri çeşitli tanımlar, göndermeler ve uygulamalarla gündemde olan “orman köyleri”, toplumsal özelliklerinden çok yersel konumları temel alınarak yapılan hukuksal bir tanımdır. Sözgelimi, ilgili yönetmeliklerde aşağıdaki tanımlar yapılmıştır:

Orman içi köy: Mülki sınırları içinde orman olması şartıyla evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanından itibaren aralıksız olarak devam eden arazileri dört yönden ormanla çevrili köyler;

Ormana bitişik köy: Mülki sınırları içinde orman olması şartıyla evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanından itibaren aralıksız olarak devam eden arazileri herhangi bir yönde ormanlara bitişik olan köyler.

İkisini birlikte “orman köyü” başlığı altında toplayan yönetmeliklerde “orman köylüsü” de, 1980’den sonra uzunca bir dönem;

“orman köyü nüfusuna kayıtlı olup, **sürekli olarak** bu köylerde oturan halk”

olarak tanımlanmıştır. 1980’li yıllardan bu yana geçerli olan hukuksal düzenlemelerde ise;

“mülki hudutları içinde verimli ya da verimsiz devlet ormanı”

bulunup bulunmamasına göre çeşitli tanımlar yapılmıştır. Örneğin, 2004 yılında hazırlanan “**Orman Köylüleri Kalkınma Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usuller**” adlı belgede şu tanımlar yapılmıştır:

“**Orman içi köyü**”; mülki sınırları içinde orman olması şartı ile evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanından itibaren aralıksız devam eden arazileri dört yönden ormanla çevrili köyler;

“**Ormana bitişik köyler**”; mülki sınırları içinde orman olup da orman içi sayılmayan köyler;

“**Orman köyü**”; orman içi ve ormana bitişik köyler.

“Orman köylüsü” sayılanların “devlet ormanı” sayılan yerlerdeki orman ekosistemlerinden ayrıcalıklı olarak yararlandırılması amaçlı bu hukuksal tanımlarda “orman köyü/köylüsü” için belirleyici olan özellik, yerseldir; “orman” sayılan arazilere göre konumu ile ilişkilidir. Bu tanımlarda kültürel, toplumsal ve ekonomik herhangi bir ölçüt yoktur. Dolayısıyla, Çizelge

* Metinde dikkat çektiğim “**köylüler oluşturulması**” söylemi ne anlama geliyor; bilmiyorum ancak bir anlatım bozukluğu olduğunu da sanmıyorum. “Hay dilinize eşekarısı soksun!” mu demeliyim acaba?

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

3'de görüldüğü gibi, hukuksal tanım herhangi bir gerekçeyle değiştirildiğinde "orman köyü/köylüsü" sayıları da değişmiştir:

Çizelge 3: "Orman Köyü/Köylüsü" Sayılarındaki Değişmeler

YILLAR	"Orman Köylüsü" Nüfus			"Orman Köyü"		
	Orman İçi	Orman Bitişiği	Toplam	Orman İçi	Orman Bitişiği	Toplam
1970	3 449	4 505	7 954	7 458	8547	16 003
1975	3 571	5 761	9 332	7 519	9507	17 026
1980	3 851	6 310	10 161	7 519	10 049	17 568
1985	3 850	6 311	10 161	7 506	10 058	17 564
1999	3 247	5 575	8 822	7 406	11 656	19 062
1997	2 495	4 555	7 050	7 262	11 426	18 688
2000	2 529	4 850	7 379	7 328	12 249	19 577
2011*	2 154	4 918	7 072	7 184	14 173	21 357

Kaynak: Mustafa KONUKÇU, **Ormanlar ve Ormancılığımız, "Faydaları, İstatistikî Gerçekler" Anayasa, Kalkınma Planları, Hükümet Programları ve Yıllık Programlarda Ormancılık**, Genişletilmiş İkinci Baskı, DPT, Ankara 2001, s:175 (* Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü)

Hukuksal tanımlardaki bu değişikliklere karşın "orman köyü/köylüsü", ülkemizde artık her dönemde ve düzlemde genel olarak "ormanlarla içli dışlı", "geçimini ormandan sağlayan", "sefalet koşullarında yaşayan yoksul köylüler" vb söylemlerle anılan bir kesim olmuştur. Bu yaklaşımın yaşama geçirilmesi amacıyla çeşitli kurumsal ve hukuksal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, "orman köyü/köylüsü" sayılanlara;

- ✓ Anayasanın 170. maddesiyle,
- ✓ 6831 sayılı yasanın 2/A, 13, 31, 32, 34, 40 ve 57. maddeleriyle,
- ✓ 1983 yılında çıkarılan ancak 6292 sayılı yasayla yürürlükten kaldırılan 2924 sayılı yasayla,
- ✓ 2012 yılında çıkarılan 6292 sayılı yasayla

çeşitli ayrıcalıklı haklar sağlanmış; ilgili bakanlık yapısında Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (2011 yılında Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı daire başkanlığı) kurulmuş; "orman köyü/köylüsü" sayılanlara bu düzenlemelerle 1974-2014 döneminde

- ✓ 455,6 bin birim (dam örtüsü, pişirme, arıcılık, hayvancılık, el ve ev sanatları, tesis edindirme ve çevirme) için 2014 yılı fiyatlarıyla toplam 2,4 milyar TL;
- ✓ 549 "orman köyü kalkındırma kooperatifinin" toplam 581 projesine de yine 2014 yılı fiyatlarıyla 376,2 milyon TL düşük faizli kredi verilmiştir⁹.

Öte yandan; 6360 sayılı yasayla yapılan düzenlemelerden sonra, "orman köylü/köylüsü" sayılanlara 6831 sayılı yasanın 31, 32, 34 ve 40. maddeleriyle "sağlanan olanaklardan yararlanma amacı ve koşulları da değiştirilmiştir": 2014 yılında çıkarılan 6527 sayılı yasayla

* 6831 sayılı yasanın anılan maddeleri farklı uygulamaları düzenlemektedir: (i) 31.maddeye göre; "Mülki hudutları içinde **verimli** devlet ormanı bulunan köylerde köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç ihtiyaç sahibi hane reislerine, köyde barınmaları için yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ile köy halkının müşterek ihtiyacı olan okul, cami, sağlıkevi, köyyolu köprüsü ve köykonağı ihtiyaçları için" yapacak odun düşük fiyatlarla satılabiliyor. (ii) 32. maddeye göre ise; "Mülki hudutları içinde **verimsiz** devlet ormanı bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç hane reisleri ile hudutları içinde **verimli** devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2500'den aşağı olan kasabaların muhtaç halkına kendi ihtiyaçlarına sarfetmeleri şartıyla yapacakları, ev, ahır, samanlık, ambar ve

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

6831 sayılı yasanın "31 ve 32. maddelerinin birinci fıkralarındaki; 'devamlı oturan' ifadesinden sonra gelmek üzere 'veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç' ibareleri eklenmiştir." Ek olarak; Orman Genel Müdürlüğü'nün açıklamasına göre;

"Nüfusa kayıtlı olduğu yere bakılmaksızın Orman Kanunu'nun 31 ve 32. maddeleri kapsamındaki bir köye adres naklini yaptırıp da aynı köyde kesintisiz en az beş yıl oturan vatandaşlarımızdan muhtaç hane reisleri de hak sahibi olmuştur."¹⁰

Bu düzenlemeyle birlikte; (i) "orman köylüsü" sayılmak, uygun bir söyleyişle; "isteğe bağlı" bir nitelik olmuş; (ii) 31 ve 32. madde uygulamasına konu olan köylerde nüfusa kayıtlı olma koşulu kaldırılmış, taşındığı köyde "beş yıl oturma" yeterli sayılmış; dolayısıyla 6831 sayılı yasanın anılan maddeleriyle "orman köylüsü" sayılanlara sağlanan olanaklardan yararlanabilecek kitlenin büyüklüğü belirsizleşmiştir.

6360 sayılı yasayla, "orman köyü" sayılan toplam 21218 yerleşme yerinin % 45,5'ini oluşturan 9652 köy mahalleye dönüştürülmüştür. Başka bir söyleyişle, mahalleleştirilen köylerin ortalama % 60,1'i "orman köyü" sayılan yerleşmelerdir. Oysa; Çizelge 4'de açıklıkla görüldüğü gibi, bu sayı ve oranlar illere göre değişiyor^{**}:

Çizelge 4: 6360 Sayılı Yasayla Mahalleye Dönüştürülen Köyler ile "Orman Köyü" Sayılan Yerleşmelerin İllere Dağılımı

İL	Mahalleleştirilen Köyler			Mahalle Yapılan Köylerin İllere Dağılımı (%)	Mahalle Yapılan Orman Köylerinin İllere Dağılımı (%)	Mahalle Yapılan Orman Köylerinin İllerdeki Mahalleye Dönüştürülen Köylere Oranı (%)
	Orman Dışı Köy	Orman Köyü	TOPLAM			
Aydın	150	340	490	3,1	3,5	69,4
Balıkesir	93	799	892	5,6	8,3	89,6
Denizli	60	299	359	2,2	3,1	83,3
Hatay	215	147	362	2,3	1,5	40,6
Malatya	292	203	495	3,1	2,1	41,0
Mardin	327	260	587	3,7	2,7	44,3
Manisa	132	648	780	4,9	6,7	83,1
K.Maraş	178	299	477	3,0	3,1	62,7
Muğla	25	371	396	2,5	3,8	93,7
Tekirdağ	120	137	257	1,6	1,4	53,3
Trabzon	212	265	477	3,0	2,7	55,6
Şanlıurfa	1.135	17	1.152	7,2	0,2	1,5
Van	558	22	580	3,6	0,2	3,8
Adana	152	315	467	2,9	3,3	67,5
Ankara	274	398	672	4,2	4,1	59,2
Antalya	52	487	539	3,4	5,0	90,4
Bursa	73	586	659	4,1	6,1	88,9
Diyarbakır	480	323	803	5,0	3,3	40,2

kümes ihtiyaçları için bir defaya mahsus; okul, cami, köy yolu köprüsü ve köykonağı gibi köy müşterek ihtiyaçları için" yapacak odun, düşük bedellerle satılabiliyor.

^{**} Orman Genel Müdürlüğü, Büyükşehir yasası ile 30 büyükşehirde "orman köyü" iken mahalleye dönüşen, Orman kanununun 31 ve 32.madde hakları devam eden yerlerin sayısı ile 2013 nüfus sayımına göre nüfuslarını yeniden belirlemiştir. Bu belirlemeye göre; 30 büyükşehirde 31.madde kapsamında hak sahibi olan mahalle sayısı 6287 ve son nüfus sayımına göre nüfusu ise 2.308.709 dur. 32.madde kapsamında hak sahibi olan mahalle sayısı ise 4115 olup nüfusları ise 1618184'tür. Büyükşehir sınırları içerisinde belde iken mahalleye dönüşen ve 32. madde kapsamında olan belde (mahallesi) sayısı 384 olup nüfusları ise 563000'dür.

(Kaynak: <http://www.ogm.gov.tr/SitePages/OGM/OGMDuyurular>. 10.7.2014 (15 Eylül 2014))

Ormanlar ve ormancılık üzerine "sessiz" tartışmalar ...

Erzurum	618	348	966	6,0	3,6	36,0
Eskişehir	156	215	371	2,3	2,2	58,0
Gaziantep	257	182	439	2,7	1,9	41,5
İstanbul	-	151	151	0,9	1,6	100,0
İzmir	54	543	597	3,7	5,6	91,0
Kayseri	274	121	395	2,5	1,3	30,6
Kocaeli	-	232	232	1,4	2,4	100,0
Konya	288	296	584	3,6	3,1	50,7
Mersin	80	429	509	3,2	4,4	84,3
Sakarya	18	410	428	2,7	4,2	95,8
Samsun	137	809	946	5,9	8,4	85,5
TOPLAM	6.410	9.652	16.062	100,0	100,0	60,1 (Ort)

Kaynak: www.ogm.gov.tr/ormistatistik/ORKOY/ormankoyleri.xls'den (1 Ekim 2014) yararlanılarak hazırlanmıştır.

Çizelge 4'de sergilenen verilere göre illerin mahalle yapılan "orman köylerinin" illerdeki tüm mahalleleştirilen köylere oranı, sözgelimi yüzde 90'dan daha büyük olan iller (İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Muğla ve İzmir gibi "orman köyü" sayılan yerleşmelerin kentsel yerleşmelere göreceli olarak yakın, dolayısıyla, arazi rantının göreceli olarak yüksek olduğu köylerden olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Öte yandan; 6360 sayılı yasanın 16. maddesiyle, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 12. maddesine;

"Mevzuatla orman köyleri ve orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazlar orman köyü iken mahalleye dönüşen yerler için devam eder. Bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köy, köy bağılısı ve belediyelerce kullanılan mera, yaylak, kışlak gibi yerlerden bu mahalle sakinleri ve varsa diğer hak sahipleri 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu hükümleri çerçevesinde yararlanmaya devam eder."

fıkrası eklenmiştir. Bu düzenlemenin, bir yönüyle "hak gözetici" olduğu düşünülebilir. Ancak; 6831 sayılı yasanın 31 ve 32. maddelerinde 2014 yılında yapılan söz konusu değişiklik göz önünde bulundurulduğunda, bu düzenlemenin gerçekte, "kapsam genişletici" olduğu daha kolay kavranabilir.

SONUÇ OLARAK...

2000'li yıllarda ülkemizde çeşitli yönlerden yaşamsal önemde dönüşümler yapılıyor. Böyle iken, daha önce de belirttiğim gibi, bu dönüşümlerin gerektiğince sorgulandığı, ilgili kişi ve kuruluşlar arasında tartışıldığı; daha da önemlisi, siyasallaştırıldığı söylenemez. Toplumun büyük bir kesimi, bu kapsamda da siyasal partiler ve demokratik kitle örgütlerinin çoğunluğu, büyük ölçüde siyasal iktidarın oluşturduğu, sıkça ve sürgit değiştirdiği "suya tirit" gündemlere odaklanıyor. Dolayısıyla, söz konusu dönüşümler kolaylıkla gerçekleştirilebiliyor. Ek olarak; AKePe'nin hukuk tanımazlığı, gerektiğinde hukuksal düzenlemeleri de istediği doğrultuda değiştirebilmesi, "torba yasası" vb hukuk dışı yollara sıkça başvurması, yasama organındaki sayısal çoğunluğunun verdiği güçle yasama sürecini antidemokratikleştirip bağımlı durumuna

* 5393 sayılı yasanın 12. maddesine 6360 sayılı yasayla eklenen söz konusu fıkraya, 2014 yılında çıkarılan 6525 sayılı **Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**'un 28. maddesiyle "Bu hüküm, belde iken sakinleri orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazlardan yararlanan mahalleye dönüştürülen beldeler için de geçerlidir" tümcesi eklenmiştir. Orman Genel Müdürlüğü, bu düzenlemeyi; "Bu durumda köy veya belde iken büyükşehir ili sınırları içerisinde mahalleye dönüşen ve evveliyatı itibarıyla mülki hudutları içerisinde verimli veya verimsiz devlet ormanı bulunan köy ve beldelerde kurulmuş ve faal olan orman köylerini kalkındırma kooperatifleri 34. madde kapsamında orman köyü kalkındırma kooperatifi sayılırlar ve hakları aynen devam eder. Büyükşehir sınırları içerisinde kalan ilçelerin ise haklarının devamı yönünde kanuni bir düzenleme yapılmadığı için ilçe merkezinde kurulan ve çalışma alanları ilçe merkezleri ile sınırlı olan orman kooperatifleri orman köyleri kalkındırma kooperatifi sayılmaz ve 34. madde haklarından yararlanamazlar." biçiminde yorumlamıştır. (Orman Genel Müdürlüğü'nün 12 Mayıs 2014 tarih ve "35192309.315." sayılı emri.

getirmesi, karşı duruş çabalarının kalıcı sonuçlar vermesini alabildiğine kısıtlıyor. Bu koşullarda biçimlendirilen ve yaşama geçirilebilen hukuksal ve kurumsal düzenlemeler, ekonomik ve demokratik hakların yanı sıra "doğal" süreç, ortam ve varlıkların gerektiğince korunabilmesini, kamu yararına değerlendirilebilmesini daha da güçleştiriyor. Bu güçlüklerden dolayı olsa gerek; ne 6292, ne 6306 ne de 6360 sayılı yasaların olası getiri ve götürüleri kamuoyunun en duyarlı olması gereken kesimlerinde bile gerektiğince tartışılmamıştır. Oysa bu yasalar, siyasal iktidarın kamu yönetiminde, özellikle de yerel yönetim düzeninde hedeflediği dönüşümün önemli bir bileşeni olmakla birlikte, tek bileşeni değildir; çok amaçlı bütünsel bir dönüşüm "projesinin" aracı olarak gündeme getirilmiş ve gerçekleştirilmiştir. Özellikle;

- ✓ kırsal yerleşmelerin "kentselleştirilmesinin"; bu amaçla başta "devlet ormanı" sayılan yerler ile tarım arazileri ve meralar olmak üzere kamu arazilerinin yapılaşmasının;
- ✓ kamunun mülkiyeti, yönetimi, kullanımı ve gözetimindeki "doğal" süreç, ortam ve varlıkların ticarileştirilmesinin;
- ✓ kentsel yerleşmelerdeki yoksun, dolayısıyla siyasal iktidara "biat edebilecek", işgücünü daha ucuza satmak durumunda kalabilecek kitlenin büyütülmesinin;
- ✓ köy ve beldelerdeki göreceli olarak daha demokratik, insancıl, dayanışmacı toplumsal ilişkilerin giderek geçersizleştirilmesinin; bu yerleşmelerde yaşayanların yaşa ortamları ile doğrudan ilişkili "doğal" süreç ve varlıklara sahip çıkma çabalarını güçsüzleştirilmesinin

daha da kolaylaştırılması, bu dönüşümün önde gelen amaçlarıdır. Bu nedenle, tartışma konusu yasaların yüzeysel ve rastlantısal olarak sorgulanabilecek, tartışılabilir; dönemlik bir sorunmuşçasına kolaylıkla gündemden çıkarılabilecek türden düzenlemeler değildir. Bu yasaların, örneğin 644 ve 648 sayılı KHK'larla ilişkilendirilerek irdelenmesi, çok daha üretken tartışmalar için yol açıcı olabilecektir.

Öte yandan; bu "...Sessiz Tartışmalar"da öne sürdüğüm olasılıkların en aza indirilebilmesine katkı sağlayabilecek arayışlar sırasında, tüm güçlüklerine karşın, özellikle iki teknikten ülkemizde de yararlanma olanakları vardır. Bu nedenle, bu bağlamda, söz konusu tekniklerle ilgili düzenlemelere kısaca değineceğim. Açıktır ki; bu tartışma sırasında teknikçi yaklaşımlardan özenle kaçınılması; uygulanabilirliklerinin temelde nesnel koşullara bağlı olduğunun gözden kaçırılmamasının yönetsel bir zorunluluk olduğunu bir kez daha belirteyim.

(i) Mekânsal Strateji Planlaması:

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi Prof.Dr.Melih Ersoy'un kapsamını ve uygulanma koşullarını;

*"1.000.000 ve üstü ölçekte hazırlanan **Ülke Mekansal Strateji Planı**, Ülke bütününde bölgesel stratejik değerlendirmeler kapsamında, sektörel ve tematik konularda vizyon, politika, program ve hedeflerin mekansal stratejilerini katılımcı süreçlerle belirleyen bir plandır. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın eşgüdümünde oluşturulacak bir ulusal plan komisyonu tarafından hazırlanır. Geniş katılımlı Ülke Mekânsal Strateji Planlama Şurasında tartışılır. Gerekli düzenlemeler yapılarak DPT tarafından Bakanlar Kuruluna gönderilir. Bakanlar Kurulu Kararı ile Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer."*

biçiminde açıkladığı¹¹ mekansal strateji planlama (MSP) yaklaşımı, ülkemizde, en son 2011 yılında, 644 ve 648 sayılı KHK'larla gündeme gelmiştir: Sözelimi; 644 sayılı KHK'nın 2. maddesinin 1. fıkrasının "d" bendiyle;

"Mekânsal strateji planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle hazırlamak ve mahalli idarelerin plan kararlarının bu stratejilere uygunluğunu denetlemek"

yetkileri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiş; Bakanlıkta bir de Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü (MPGM) kurulmuştur. 644 sayılı KHK'nın 7. maddesinin 1. fıkrasında, MPGM'nin görevleri arasında;

"Yerleşme, yapılaşma ve arazi kullanımına yön veren, her tür ve ölçekte fiziki planlara ve uygulamalara esas teşkil eden **üst ölçekli mekânsal strateji planlarını** ve çevre düzeni planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak hazırlamak, hazırlatmak, onaylamak ve uygulamanın bu stratejilere göre yürütülmesini sağlamak."

da sayılmıştır. Bakanlığın 18 Kasım 2011 tarihinde başbakan yardımcılıkları ile ilgili bakanlıklara gönderdiği "**Mekânsal Strateji Planı Hazırlık Çalışmaları**" konulu yazıda "**Bakanlıkça hazırlanacak Üst Mekânsal Strateji Planı**" ile ilgili olarak aşağıdaki açıklamaya yer verilmiştir¹²:

"Mekânsal strateji planları ile ulus aşırı bölgesel gelişme, ulusal kalkınma, bölgesel gelişmişlik, bölgelerarası eşitsizlik, dengeli ve sürdürülebilir büyüme, bölgesel rekabet, çekim merkezleri, sektörler arası ilişkiler; doğal, tarihsel, kültürel ve çevresel değerlerin korunması, afet riskleri gibi ülke, havza ve bölge bütününde mekânsal gelişme senaryolarını yönlendirecek konular, güçlü ve zayıf yönler, fırsat ve tehditler, olanaklar ve potansiyeller, stratejik amaçlar ve hedefler çerçevesinde irdelenecek ve değerlendirilecektir. Bu niteliği ile mekânsal strateji planları; üst ölçekte işlevsel ve mekânsal yansımalarını bulduğu, alt ölçek planlama çalışmalarını yönlendiren, genel ve uzun dönemli ilke ve hedefler ile mekânsal ana yönlendirme kararlarını belirleyen, soyut, grafik anlatım diline ve şematik gösterim tekniğine sahip mekânsal gelişme stratejilerini içeren bir plan belgesi olarak hazırlanacaktır."

Bu doğrultuda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü'nde "**Üst Ölçek Mekânsal Strateji Planlaması Hazırlama, Uygulama ve İzleme Süreci, Yöntem ve Esaslarının Belirlenmesi Projesi 2012 – 2014**" hazırlanmıştır*. Belirtildiğine göre;

"Mekânsal Strateji Planları, sosyo-ekonomik içerikli kalkınma planı ve sektörel planlara mekânsal bir boyut kazandırmada; sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, mekânsal sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapı yatırımlarının dağılımını belirlemede; ulusal ve bölgesel ölçekte kamu ve özel sektör yatırımlarının yer seçimlerini yönlendirme ve sektörler arası ilişkilerde belirsizliklerin giderilmesinde önemli bir katkı sağlayacaktır."¹³

Göreceğiz. Yine de şunu söylemeden geçemeyeceğim: Çeşitli çalıştaylarla yürütülen bu çalışmaların yakından izlenmesi; çalışmalara gerektiğince katılma olanaklarının yaratılması gerekiyor bence.

(ii) Stratejik Çevresel Değerlendirmesi:

Bilindiği gibi, 2872sayılı Çevre Kanunu'nun 2. maddesiyle;

"Onaya tâbi plân ya da programın onayından önce plânlama veya programlama sürecinin başlangıcından itibaren, çevresel değerlerin plân ve programa entegre edilmesini sağlamak, plân ya da programın olası çevresel etkilerini en aza indirmek ve karar vericilere yardımcı olmak üzere katılımcı bir yaklaşımla sürdürülen ve yazılı bir raporu da içeren çevresel değerlendirme çalışmaları,"

biçimde tanımlanan "stratejik çevresel değerlendirme" gündeme getirilmiştir. Yasanın 2006 yılında yeniden düzenlenen 10. Maddesine göre;

"...stratejik çevresel değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usul ve esaslar bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir."

Ne var ki; hazırlık çalışmaları AB'nin de destek ve yönlendirmeleriyle yürütülen çalışmalarla bir "Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği Taslağı" üretilmiş ancak Mayıs 2016 tarihi itibarıyla henüz çıkarılamamıştır. Böyle de olsa, "stratejik çevre değerlendirme" çalışmaları gerektiği gibi yapılabildiğinde, tartışma konusu yasaların olası getiri ve götürülerinin gerektiği gibi değerlendirilmesi büyük ölçüde kolaylaşabilecektir.

Görüldüğü gibi; siyasal iktidarın öngördüğü biçimde ilişkili olduğu hukuksal düzenlemelerle birlikte, yaşama geçirildiğinde, 6292, 6306 ile 6360 sayılı yasaların ekolojik, ekonomik, toplumsal ve kültüre, yanı sıra, "devlet mallarının" kamu yararına yönetiminde çeşitli sorunlara yol açması kaçınılmazdır. Bu nedenle; en azından ilgili demokratik kitle

* Konuyla ilgili ayrıntılı bilgileri Bakanlığın <http://www.mekansalstrateji.gov.tr/projenin-ortaya-cikisi> ile <http://msp.csb.gov.tr/uploads/articles/matris.pdf> adreslerinde bulabilirsiniz.

örgütlerinin, özellikle Anayasanın 135. maddesinde "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının" bu sorunları de gündemlerine alması gerekiyor; alırlar mı, bilemiyorum; dilerim alırlar.

***

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1) İlhami Söyler; "*Kamu Malları Teorisi Açısından Devletin Hüküm ve Tasarrufundaki Yerler*", **Sayıştay Dergisi**, Ekim-Aralık 2011, Sayı 83, Sayıştay Başkanlığı, Ankara, Sayfa 61-63.
- 2) İsmet Giritli; Pertev Bilgen, **İdare Hukuku Dersleri**, Filiz Kitapevi, 1979, İstanbul, Sayfa 120
- 3) TC Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü "Tarım Arazileri İşlem Sayfası, Sn Bakanın Sunuş Metni" (<http://88.255.232.18/tarim/sn.-bakan-n-sunu--metni.html>; 1 Ekim 2014)
- 4) Ferdan ÇİFTÇİ- Ahmet TOMAR; "*Büyükşehir Yasasının İzmir Kırsalı Üzerine Olası Etkileri*", **TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu / 28-30 Kasım 2013, Bildiriler Kitabı**, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği; 2013, Ankara, sayfa 411 ve 413.
- 5) **Kırsal Kalkınma Programı 2010-2013**; TC Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2011, Ankara, Sayfa 39, 40, 42, 44, 45, 49 ve 50.
- 6) Yücel Çağlar; Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği'nin "**Orman Ekolojisi Ormancılık Okulu**" çalışmalarında kullanılan sunum metni.
- 7) LLOYD, Seton); **Türkiye'nin Tarihi, Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları**, (Çeviren Ender VARİNLİOĞLU), TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 4. Basım, 1998, Ankara; Sayfa 3.
- 8) <http://www.toki.gov.tr/> (12 Ekim 2014)
- 9) <http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx> (Erişim 5 Mayıs 2016).
- 10) Orman Genel Müdürlüğü'nün birimlerine gönderdiği 6 Mayıs 2014 tarihli, 15192309.315.01.01/22 Sayılı Yazı.
- 11) Melih Ersoy; "**İmar Mevzuatımızda Planlama Kademeleri ve Üst Ölçek Planlama Sorunu**" başlıklı sunum (2006) (http://www.tepav.org.tr/sempozyum/2006/bildiri/bolum3/3_2_ersoy.pdf; 16 Ocak 2011).
- 12) Yücel Çağlar, **Hukuksal Kısaçtaki Ormanlar ve Ormancılık**, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2014, Sayfa 275.
- 13) <http://www.mekansalstrateji.gov.tr/projenin-ortaya-cikisi> (Erişim 12 Mayıs 2016)